Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...921 оной ...-һээ гарана | № 136 (16659) | 1984 оной июниин 14, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

...В-эй ГЭШҮҮН-ОРОНУУДАЙ ДЭЭДЭ ТУШААЛТАДАЙ ...ААДАЛГАТАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА ЗҮБЛӨӨН НЭЭГДЭБЭ

...ка Харилсан туһалал- ...дэй гэшүүн-оронуудай ...тадай хебаадалгатай ... зүблөөн июниин 12- ... нээгдэбэ. КПСС-эй ...льна секретарь, СССР- ... Соведэй Президиу- ...шэ К. У. Черненко ... үгэ хэлэжэ, зүблөө

...егацинууд зүблөөндэ ...лэ:

...Арадай Республикаһаа ...ков — Болгариин Ком... ЦК-гай Генеральна ...олгариин Арадай Рес...ээнэй Соведэй Түрүү... ...ацие хүтэлбэрилэгшэ), ...ов — БКП-гэй ЦК-гай ... гэшүүн, НРБ-гэй ... Соведэй Түрүүлэг- ... Дойнов — БКП-гэй ...бюрогой гэшүүн, БКП- ...екретарь, Андрей Лу...П-гэй ЦК-гай Политбю...ндэ кандидат, НРБ-гэй ... Соведэй Түрүүлэг- ..., НРБ-һээ СЭВ-тэ саг ...аг түлөөлэгшэ, Ста- ... БКП-гэй ЦК-гай По- ... гэшүүндэ кандидат, ...трнүүдэй Соведэй Ту- ... орлогшо, НРБ-г э й ...ү р ү ү л э г ш э, Ди-...ев — БКП-гэй ЦК-гай ...рил Зарев — БКП-гэй ...етарь, Димитр Жулев ...К-гай гэшүүн, НРБ-һээ ...даг элшэн сайд;

...радай Республикаһаа ...— Венгриин Социалис ...й партиин ЦК-гай ...екретарь (делегацие ...э), Дьердь Лазар — ...К-гай Политбюрогой ...Р-эй Министрнүүдэй ...үлэгшэ, Ференц Хава-...й ЦК-гай Политбюро- ...СРП-гэй ЦК-гай секре- ... Сюреш — ВСРП-гэй ...эрь, Йожеф Марьяи — ...ай гэшүүн, ВНР-эй ... Соведэй Түрүүлэг- ... ВНР-һээ СЭВ-тэ саг ...г түлөөлэгшэ, Лайош ...СРП-гэй ЦК-гай гэ- ... Министрнүүдэй Со- ...гшын орлогшо, ВНР- ... түрүүлэгшэ;

... Социалис Республика- ...—Вьетнамай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Фам Ван Донг — КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СРВ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Во Ти Конг — КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПВ-гэй ЦК-гай секретарь, Чан Куинь — КПВ-гэй ЦК-гай гэшүүн, СРВ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СРВ-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ, Динь Нью Лием — КПВ-гэй ЦК-гай гэшүүн, СРВ-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд;

Германиин Демократическа Республикаһаа — Эрих Хонеккер — Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Германиин Демократическа Республикын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Вилли Штоф — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Герман Аксен — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарь, Эгон Кренц — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарь, Гюнтер Миттаг — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарь, Герхард Шюрер — СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГДР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ, Герхард Вайс — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ГДР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ, Гюнтер Зибер — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, СЕПГ-эй ЦК-гай уласхоорондын холбооной таһагые даагша, Эгон Винкельман — СЕПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ГДР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд;

Кубын Республикаһаа — Карлос Рафаэль Родригес — Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Кубаһаа СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Умберто Перес Гонсалес — Кубын КП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, түсэблэлгын Центральна Соведэй түрүүлэгшэ, Лионель Сото Прието — Кубын КП-гэй ЦК-гай Секретариадай гэшүүн, Кубын Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд, Антонио Эскивель Йедра — Кубын КП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Кубын Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Эктор Родригес Льомпарт — Кубын КП-гэй ЦК-гай гэшүүн, экономическа харилсаанай талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, Рикардо Кабрисас Руис — гадаадын худалдаа наймаанай министр, Хосе Акоста Сантана — Кубын КП-гэй ЦК-гай экономическа таһагые даагша;

Монголой Арадай Республикаһаа — Юмжагийн Цеденбал — Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Жамбын Батмунх — МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Дэмчигийн Моломжамц — МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Дамдингийн Гомбожав — МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, Мятавын Пэлжэ — МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ, Думагийн Содном — МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, МНР-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй Түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ;

Польшын Арадай Республикаһаа — Войцех Ярузельский — Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Польшын Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Казимеж Барчиковский — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПОРП-ын ЦК-гай секретарь, Юзеф Чирек — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПОРП-ын ЦК-гай секретарь, Збигнев Месснер — ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Манфред Горыводе — ПОРП-ын ЦК-гай гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, МНР-эй Түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ, Януш Ободовский — ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ПНР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ;

Румыниин Социалис Республикаһаа — Николае Чаушеску — Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, Румыниин Социалис Республикын Президент (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Константин Дэскэлеску — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, СРР-эй правительствын Премьер-Министр, Эмиль Бобу — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, РКП-гэй ЦК-гай секретарь, Илие Вердец — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, РКП-гэй ЦК-гай секретарь, Ион Стоян — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат, РКП-гэй ЦК-гай секретарь, Иоан Тоту — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат, СРР-эй правительствын Премьер-Министрэй орлогшо, СРР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ, Штефан Бырля — РКП-гэй ЦК-гай Политическэ Гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүндэ кандидат, СРР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, Траян Дудаш — РКП-гэй ЦК-гай гэшүүн, СРР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд;

Совет Социалис Республикануудай Союзһаа — К. У. Черненко — Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Н. А. Тихонов — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, М. С. Горбачев — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, А. А. Громыко — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр, Г. В. Романов — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Д. Ф. Устинов — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, В. И. Долгих — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, К. В. Русаков — КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Н. И. Рыжков — КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Н. К. Байбаков — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, Н. В. Талызин — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ;

Чехословакиин Социалис Республикаһаа — Густав Гусак — Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, Чехословакиин Социалис Республикын Президент (делегацие хүтэлбэрилэгшэ), Любомир Штроугал — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ, Милош Якеш — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь, Йозеф Ленарт — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Йозеф Гаман — КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь, Рудольф Рогличек — КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, ЧССР-һээ СЭВ-тэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ, Сватоплук Потач — КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, ЧССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ, Збинек Сояк — КПЧ-гэй ЦК-гай экономическа таһагые даагша;

СЭВ-эй секретарь В. В. Сычев зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Зүблөөнэй үглөөнэй заседани дээрэ — нүхэр Т. Живков, үдэшын заседани дээрэ нүхэр Я. Кадар түрүүлэгшээр һууба.

Аха дүү оронуудай экономическа хүгжэлтын ба харилсаанай гол шухала асуудалнууд зүблөөн дээрэ, зүбшэн хэлсэгдэнэ. Нүхэд К. У. Черненко, Т. Живков, Я. Кадар, Ле Зуан, Э. Хонеккер, К. Р. Родригес үгэ хэлэһэн байна.

Экономическа зүблөөн хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

* * *

Заседаниин эхилхын урда тээ зүблөөндэ хабаадагшад Италиин ба уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, Италиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Энрико Берлингуэрэй дурасхаалые ёһолон хүндэлбэ.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ АРБАДАХИ СЕССИ ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр, июниин 13-да Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сесси боложо үнгэрбэ. Сессиие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **М. В. Мохосоев** нээгээ.

Сессинүүдэй хоорондо наһа бараһан депутат М. Ф. Махановай дурасхаалые депутадууд хүл дээрээ бодожо ёһолбо.

Сессиин зүбшэхэ зүйл нэгэн дуугаар баталагдаа. Зүбшэхэ зүйлдэ иимэ асуудалнууд оруулагдаа гэбэл:

— «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын тэндэ хэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр, Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай»;

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Б. С. Семенов** «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын тэндэ хэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр, Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэл хэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь, депутат **Г. Д. Басаев**, Кабанскын арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Данько**, КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **П. В. Бахаев**, Холбоолжоной уурхайн экскаваторай машинист, депутат **В. К. Федосеев**, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министр, депутат **Е. И. Мульченко**, Хойто-Байгалай районой арадай депутадуудай Хойто-Муяын поселково Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Н. Г. Гумерова**, Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Е. Вахрунов**, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. П. Елгин**, Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ректор, депутат **И. А. Батудаев**, Буряадай АССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ, депутат **С. Л. Сшоров** хабаадаба.

Нүхэр Б. С. Семеновой элидхэлээр Буряадай АССР-эй Верховно Совет «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын тэндэ хэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр, Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» тогтоол батлан абаба.

Удаань Верховно Совет Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, депутат **Г. А. Галушевскаягай** элидхэлые шагнаад, сессинүүдэй хоорондо батлан абтаһан Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталаа.

Буряадай АССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сесси энээгээр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

ГАЙХАМШАГТА АЖАЛ ЯБУУЛАГШАДА

Юрий Владимировичай ажаһууһан Кутузовай проспектын 26-дахи номерой гэртэ Ю. В. Андроповой портредтэй дурасхаалай самбар июниин 11-дэ нээгдэбэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тэрэнэй дурасхаалые мүнхэлхэ тухай тогтоолтой зохилдуулан, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, эб найрамдалай ба коммунизмын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшын нэрэ хүндэдэ тэрэ тодхогдоо юм.

Митинг боложо, партийна, совет ба ниитын эмхинүүдэй, ниислэлэй ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

...ХОЁРДОХЁО УҺАЛБА

... туршада тог- ... ургасаараа ... Хан-Жарга- ...н холоһоо хаб- ...но. Түрэһэн ...а эрьежэ ерэ- ...удай звеное ...э Ринчин- ...евич Маланов ...жыһэн сабша- ... шэртэхэдээ:

...эжэлтэй газар ... үтэг шэбхэнь ...лажал байна ...абшаланда мү- ...э хүсэд хүрэ- ... байбал, баян ...ажа абахаар. ... баян хэшэгые ...үйе оролдожол ...жэ хэлээ һэн.

...анай сабшалан ... гектарта хаб- ...еэ звеногой ...000 кубометр ... хүргэһэн бай- ...өө эндэ Ринчин- ...овтай Намдак ...унко Цынгуев ...ана.

...эдэхи луговод- ...ангаа шулуу ...өрлэжэ, үрэ- ...ень дээгүүрнь ...р культуртех- ...эри үргэнөөр ... Тиихэдэ һу- ...даа сэбэрлэ- ... боолтонуудаа ...абарилаа. Мүн ...а хубаарилха ...гэнүүдээ һай- ...н байна.

Луговодуудта Т-16 түхэлэй трактор даалгагданхай. Энэ трактораараа наг шэбхэ зөөхэһөө гадна хабартаа отолжо бэлэдхэһэн һургаагуудаа зөөжэ, посхоод шэнээр һэргээн барина.

— Нёдондо манай звено даалгагдаһан энэ сабшаланһаа 5400 центнер үбһэ хуряажа, хараалагдаһан түсэбөө 1400 центнерээр үлүүлээ юм. Манда минеральна үтэгжүүлгэ багаар үгтэдэг. Энэ жэлдэ бидэ 4700 центнер үбһэ хуряажа һүрилхэ түсэбтэйбди. Мүнөө сабшалангаа хадын горхоной уһаар ундалуулаабди. Байгша ондо сагай улаарилай таарамжагүйшье һаань, бидэ хараалһан түсэбөө, абаһан уялгануудаа лаб дүүргэхэл байхабди, — гэжэ дүршэлтэй лутовод, звеное хүтэлбэрилэгшэ Ринчин-Доржо Бадмаевич Маланов дэлгэрэнгыгээр хэлээ һэн.

...Хайшаашье хара — ногоорон хабтайһан Хан-Жарганай сабшалан хоншуухан үнэрөөр хангалтана. Жэргэмэлэй жэргэхэ абяан холоһоо сууряатан дуулдана. Луговодууд Намдак Долгоров Мунко Цынгуев хоёр шарьяса хөөһэтэн урдаһан горхоной уһа сабшалан дээгүүрээ һудал мэтэ нарихан һубагуудаар урадхуулжа тараана. Мүнөө эндэхи звеногой гэшүүд бүхы сабшалангаа нэгэ дахин ундалуулаад, хоёрдохёо уһалжа захаланхай.

Хабартаа саһатай, хура бороотой байбашье, мүнөө хүрэтэрөө хүсэдөөр дулаараагүй байһандаа ногоон ойрагүй ургана. Илангаяа уһалагдаһан газарай ногоон хүйтэрхэжэ һайнаар гаранагүй. Луговодуудай мэдүүлһэнэй ёһоор, газаа дулааржа захалхадал сабшалангай ногоон пэгшыгэрээ ургахал байха гэжэ найдуулна.

— Манай луговодуудай абаһан социалис уялганууд ехэ. Газарай үрэжэл һайжаруулхаар соносхогдоһон гурбан һарын туршада хараалагдаһан бүхы хүдэлмэреэ хэжэ үрдинхэй. Мүнөө газараа гансал уһална бэшэ, мүн посхоод шэнээр барина. Байгша ондо үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха түсэбөө дүүргэхын түлөө ажалаа хамтын подрядай гуримаар эмхидхэһэн тус звеногой гэшүүд улам эдэбхитэйгээр, эршэмтэйгээр хүдэлмэрилнэ, — гэжэ Хориин районой Үдын совхозой ахамад мелиоратор Баир Дондоков дэлгэрэнгыгээр хөөрөө һэн.

В. ДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Мунко Цынгуев, Ринчин-Доржо Маланов, Намдак Долгоров гэгшэд ажалаа зүбшэн хэлсэнэд.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

МАРТЫН 20 — ТАРЯАЛАН, САБШАЛАНГАЙ ҮРЭЖЭЛ ҺАЙЖАРУУЛХА гадшагай гурбан һара — ИЮНИИН 20

ҺОЛОНГО ТАТУУЛАН...

Аадар бороогой орохо хэбэргүй, сэлмэг сэгээн тэнгэридэ тохомойшье шэнээн үүлэн харагданагүй, шаргал наран шанха дээрэһээ шаража байна. Гэнтэ Баруун-Тохойн поли дээрэ долоон үнгэтэ һолонго зэрэлгээн мэтэ харагдашаба. Дүтэлжэ ошоон гэхэдэмнай, уһа сасадаг «Фрегат» түхэлэй оньһон түхеэрэлгээр һолонго татуулан газар ундалуулагдажа байба. Дүрбэн зуу гаран метр утатай түсхай соргоор шангаар дамжуулагдаһан уһанай сорьёсо сасагдахада, мөөр дээрэ тодхогдоһон түхеэрэлгэ аалиханаар эрьелдэн, поли дээгүүр дабшаха юм. Нэгэ тойрожо ерэхэдээ 74 гектар полидо уһа сасана. Тодорхойлбол, хүдэлмэриин 54 часай туршада поли хүсэд уһалагдана гээшэ.

Энэ түхеэрэлгэ һаяхана Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлгэгдэжэ эхилбэ. Мэдээжэ Сурхайта нуурай хажуудахи Хулһата нуурай эрьедэ хоёр жэлэй саада тээ мелиоративна ехэ барилга хэгдээ һэн. Электрын элшэ хүсөөр хүдэлгэгдэхэ хүсэтэ бүлүүр станциин уужам байшан шулуугаар баригдаа. Хахад метрһээ бүдүүн түмэр соргоор эндэһээ уһан дамжуулагдажа, Баруун-Тохойдохи 400 гаран гектар поли ундалуулха ёһотой юм. Газарай хүрьһэн доогуур нишэ-тиишээ зурыһан соргонууд уһа сасадаг табан «Фрегадтай» холбоотой байха юм. «Фрегадууд» дүн хамта 370 гектарай поли уһалха байна. Тэдэнэй хажуугаар тодхогдоһон «Сигма» түхэлэй хүнгэн түхеэрэлгэнүүд мүн лэ уһа сасаха зэргэтэй.

Түрүүшын ээлжээндэ мүнөө дээрээ нэгэ «Фрегат» хүдэлгэгдэжэ эхилбэ гээшэ. Бусад түхеэрэлгэнүүдыень хабсарган тодхоохо хүдэлмэридэ Гусиноозерско ПМК-гай болон 828-дахи СПМК-гай инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд хабаадана. Шухала энэ барилгада илангаяа Гусиноозерско ГРЭС-эй коллектив ехэ хубитаяа оруулна. К. С. Баженовэй, А. Б. Аюшеевэй хүтэлбэри доро хүдэлжэ байһан бригаданууд бүхы түхеэрэлгэнүүдые болзор сооһь тушааха зорилготой ажаллана.

Н. НАМСАРАЕВ.

НОГОО ТАРИНА

Байгша ондо үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса заабол ургуулжа, Россиин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойдо зорюулжа абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө ажалай шанга тэмсэлдэ хабаадажа байһан Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Николай Григорьевич Суковатиковай хүтэлбэрилдэг луговодуудай бригада эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Бүхыдөө 334 гектар сабшалан даажа абаһан тус коллективэй гэшүүд хабартаа ехэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан юм. Тиихэдэ эдэ үдэрнүүдтэ 32 гектарта донник тарижа дүүргэв.

Ниитынгээ адууһа малда тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха зорилго хараалһан бригадын гэшүүд 40 гектарта рапс тарижа туршахань. Энэ участогынь ДДН-70 түхэлэй түхеэрэлгээр уһалагдаха. Мүнөө бригада даалгагдаһан газараа уһалжа, үтэгжүүлжэ, культуртехническэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай.

Н. ДАМБАЕВ.

ҺААДГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛНЭ

Мухар-Шэбэрэй районой мелиораторнууд эдэ үдэрнүүдтэ горитойхон хүдэлмэри хэнэ. Районой уһалууриин системэнүүдэй управлениин мелиораторнуудай огрядууд уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдээр ажахынуудай газар ундалуулна.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Авангард» совхоздо, «Заганский» колхоздо бүхы бүлүүр станцинуудаа, уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдээ бүтээсэтэйгээр хүдэлгэнэ. Һүүлэй мэдээгээр, 222 гектарта таригдаһан олон жэлэй ногооной тарилга уһалаа. Тиихэдэ хахалагдаһан газар, сабшалан нэгэ дахин уһалагдаа.

Мүнөө Түгнын уһалууриин системэдэ газар уһалха гурбан агрегат һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ.

В. ХУДАЕВ.

ГАЗАРАЙ ХҮРЬҺЭ ШАНАРЖУУЛНА

Энэ хугасаада хараалагдаһан бүхы хүдэлмэреэ болзортонь хэжэ үрдихын тула Хэжэнгын районой Чисааның совхозой луговодууд, лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд эршэмтэйгээр ажаллана. Ажахын ахамад мелиоратор Карп Яковлевич Овчинниковай мэдүүлһэнэй ёһоор, мүнөө 1200 гектарай сабшалан нэгэ дахин уһалагдаад байна. Тиихэдэ хабартаа уһалагдадаг сабшаланда наг шэбхэ гаргагдажа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа юм. Совхозой 19 луговод хубхэнтэһэн газар дээгүүрээ дисктэй борной шэрэһэн байна.

Үнгэрһэн хоёр һарын туршада совхозой механизаторнууд 3500 тонно наг шэбхэ зөөжэ, 200 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа үрдеэ. Мүн горитойхон ехэ газарта үтэг хэгдэһэн байна.

Сабшалангай үрэжэл һайжаруулха талаар луговодууд Е. Глазковой, Д. Николаевай ажал урагшатай. Лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнуудай дундаһаа тракторнстнууд В. Хохряков, С. Андриевский онсо шалгарна.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын луговодууд болон ЛМО-гой механизаторнууд сабшалан һайжаруулха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Ч. ГУРУЕВ.

Совет орон дотор

УРГАСА ТУШААН АБАХААР БЭЛЭН

ВИЛЬНЮС. Литвагай элеваторнууд болон таряа хадагалдаг газарнууд шэнэ ургасын ороохо тушаан абахаар сүм бэлэн болгогдонхой. Табан жэлдэ хараалагдаһан заһан шэнэдхэлгын программа дүүргэгдэжэ, мүнөө жэлдэ предприятинууд нёдондонойхиһоо 250 мянган тонноор ехэ ороохо тушаажа абаха аргатай болоо. Таурасска хилээмэнэй продуктнуудай заводтохи республика дотороо эгээл томо элеватор шэнэдхэн заһагдаһанай һүүлээр ашаглалгада үгтөө юм.

Эндэ хабсарагдаһан хүйтэн халуунии тааруу байлгаха дистанционно түхеэрэлгэ ямаршье ехэ шииг нойтотой ороохые нэгэ хахад дахин түргэнөөр хатааха арга олгоно.

— Республика дотор ороохо таряа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхээр, Эдеэ хоолой программаар хараалагдаһан районуудта бага ба дундуур хэмжээнэй ороохо хадагалхэ байранууд олоор баригдана, — гэжэ Литвагай ССР-эй бэлэдхэлэй министрэй нэгэдэхи орлогшо А. Мотеюнас хэлэнэ. — Литвада бүтээгдэдэг түмэр хэрэгсэлнүүдһээ иимэ байранууд суглуулагдадаг юм. Энэ зорилгоор байгуулагдаһан «Литэлеваторстрой» гэжэ СМУ-гай коллектив хараалагдаһан болзорһоо һурагүй урид, хахад жэл хүрэхэгүй болзорто иимэ байранууды.е хабсаргадаг байна. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, ургаса найдамтай хадагалхын тула бүхы юумэн хэгдэнэ.

СЕЛЕКЦИОНЕРНҮҮДЭЙ ХУБИТА

ОМСК. Эндэхи селекционернүүд «Иртышанка-10» гэжэ шэниисын шэнэ сорт ажахынуудта дурадхана. Сибириин ой модотой, тала газарта тэрэ нютагжуулагданхай.

— «Новосибирскэ-67» гэжэ мэдээжэ сортын шэниисэдэ орходоо шэнэ сорт түргөөр эдеэшэдэг юм. Энэнь богони зунай эрхэ байдалда тон шухала, — гэжэ шэнэ сортые байгуулагшадай нэгэн, биологическа эрдэмэй кандидат Г. Высокос хөөрэнэ. — Энээнэй урда тээ шэниисын таригдадаггүй байһан ой модотой, тала газарта тэрэ таригдаха байна.

Сибириин хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай селекционернүүд шэниисын шэнэ сортнуудые байгуулха талаар үрэ түгэсөөр хүдэлдэг байна. Хойто-Казахстанай, Павлодарай, Кокчетавай, Кустанайн болон Омскын областьнуудта, Красноярскын ба Алтайн хизаарнуудта нютагжуулагдаһан «Омско-9» гэжэ сортын шэниисэ 3 миллион гектар эзэлнэ. Тэрэ шэлдэн хатуу ороохотой, айрадаггүй, элдэб үбшэндэ нэрбэгдэдэггүй юм.

Шэнэ сорт нэбтэрүүлхын тула арбаад шахуу жэл хэрэгтэй болодог гээд мэдээжэ. Харин «Омско-9» гэжэ сорт тон богони болзорто — 3 жэл соо түсэбөөр хараалагдаһан талмайда таригдаа юм.

Мүнөө эндэхи селекционернүүд «Омско-17» гэжэ шэнэ сортые гүрэнэй туршалгада дамжуулаа.

БҮХЫ АРАДУУДАЙ БҮЛЭ СО

БУРЯАД ОРОНОЙ ҺАЙН ДУРААРАА РОССИН ГҮРЭНДЭ ОРОҺООР 325 ЖЭЛЭЙ ОЙН БАЯРЫЕ ТҮРЭЛ РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛШАД НЭРЭТЭЙ ТҮРЭТЭЙГӨӨР УГТАХАЯА БЭЛДЭЖЭ БАЙНА.

АХА ДҮҮНЭРЭЙ БҮЛЭ СОО АЖАНА ЖАРГАЛТАЙ ТҮБХИНЭҺЭН БУРЯАД АРАД ИМАГТАЛ АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН АШААР СОВЕТ ЗАСАГАЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ ТҮРЭЛ НЮТАГАЙНГАА АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨН БАЙГУУЛЖА, ҮНДЭҺЭН СОЁЛ БОЛБОСОРОЛОО ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ХҮРГЭЖЭ, БҮХЫ ТАЛААРАА ҺАЛБАРАН УРГАЖА БАЙГАА СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКА БОЛОЖО ШАДАА.

ЭНЭ ГАЙХАМШАГТА ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛАГДАҺАН МАТЕРИАЛНУУДЫЕ ИЮНИИН 21-дэ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ НИИТЭ ПОЛИТ-ҮДЭРЭЙ ҮЕДЭ ХЭРЭГЛЭХЫЕНЬ ЭЛИДХЭЛШЭДТЭ, ЛЕКТОРНУУДТЭ, ПРОПАГАНДИСТНАРТА ТУҺАЛАМЖА БОЛГОН ДУРАДХАГДАНА.

АМЖАЛТАНУУДААР УГТАХА

325 жэлэй саана Россин бүридэлдэ буряад арадай һайн дурааараа ороһон ябадал тэрэ үеын эрхэ байдалаар эгээл зүб замынь байһан юм. Энээнэй ашаар элинсэг хулинсагууднай гадаадын добтолгоһоо аршалагдажа, монгол угсаатанай өөһэд хоорондоо хэдэг дайн сэрэгүүд болюулагдажа, арад зон амгалан тайбан ажаһууха аргатай болоо һэн. Тэрэшэлэн Россин гүрэндэ ороһон сагһаа хойшо нютагаймнай ажахы улам эршэтэйгээр хүгжэжэ, үндэһэн зонойнь ниитын байгуулалтада түрүү шэнжэтэй хубилалтанууд болоо бэлэй. Капитализмын үедэ ангиин тэмсэл бүри шангадажа, агуу Россиин түбые тойрон, арадууд нягтаар жагсаа һэн.

Сүлэгдэһэн декабристнууд, революционер-разночинецууд Буряад ороной түүхэдэ гүнзэгы мүр сараа үлөөһэн юм. Большевик партиин элитэ ажал ябуулагшад И. В. Бабушкин, Е. М. Ярославский, А. Н. Вагжанов, В. К. Курнатовский, В. М. Серов болон бусад хүдэлмэришэн ангиие болон ажалша таряашадые хаанта засагай урдаһаа эсэргүүсэлгын тэмсэлдэ элсүүлхэ талаар ехэ хубитаяа оруулһан байна. Эдэмнай түрүүшын буряад революционернүүд Ц. Ранжуровай, Н. Данчиновай, М. Апрелковэй болон бусадай багшанарынь болоһон юм.

Октябриин революциин илаһанай һүүлээр Буряад газар дайда дээгүүр эрхэ сүлөөгэй, баяр жаргалай наран мандаа һэн. Манай республикын эхин алхамууд агуу Ленинэй нэрэтэй таһаршагүй холбоотой. Тэрэнэй үүсхэлээр, өөрынь гараар бэшэгдэжэ, баталагдаһан РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоол дотор буряад арадай «автономиие бэелүүлхэ шухала» гэжэ тэмдэглэтдээ бэлэй.

Буряад орондо совет засагаи илан мандахын, шэнээр байгуулагдаһан республикын экономико болон соёлые хүгжөөхын түлөө тэмсэл соогуур нэрэ хүндэтэй хүтэлбэрилэгшэд, бэрхэ эмхидхэлшэд М. Н. Ербанов, В. И. Трубачеев, М. М. Сахьянова, М. Н. Амагаев, И. Д. Дампилов, А. А. Маркизов болон бусад нютагай үндэһэн зоной дундаһаа урган гараа һэн.

Буряад арадНай тэрэ үедэ түрүүшынхеэ газар дайдынгаа эзэн болоһоноо, хуби заяагаа өөһэдөө тодорхойлон эрхилхэ аргатай байһанаа мэдэржэ, политическэ, улас түрын ажал ябуулгада эдэбхи түгэсөөр оролсоо һэн.

Түүхын богони болзорто Буряад ороноймнай арадууд партиин сэсэн мэргэн ударидалга доро хэтэ галабайнгаа гээгдэлые дабан гаталжа, капиталис шатые алад гараад, социализмын үе сагта оронхой.

Түрүүшын түсэбтэ табан жэл соо республика доторнай оньһожоруулагдамал шэлэй, локомотив-вагон заһабарилгын заводууд, тээ байтараа мяха-консервын, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадууд, Гусиноозерскын нүүрһэнэй шахтанууд, авиационно завод гэхэ мэтэ тэрэ үеын байдалаар асари томо гэжэ тоологдодог, союзна удха шанартай предприятинуудай барилга дэлгэрээ һэн. Элдэб станок, оньһон түхеэрэлгэ, барилгын материал, түүхэй эд ашаһан түмэр замай олон түмэн эшелонууд ороной түбэй районуудһаа республика руумнай шэглэһэн юм.

Партиин ба комсомолой уряагаар, өөрынгөө зүрхэнэй захиралтаар Москва, Ленинград, Харьков, Свердловскһоо, ороной бусад хото, районуудһаа республика хударнай зориһон хэдэн мянган дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, барилгашадгүйгөөр, тэдэнэй үнэнхэ сэдьхэлһээ үзүүлһэн ёһотойл интернационалис туһаламжагүйгөөр иимэ эршэ дэлисэтэй барилгые саг соонь дүүргэжэ шадахагүй байгаа. Тэдэмнай гансашье өөһэдөө үнэн сэхээр хүдэлһэн бэшэ, харин нютагай угай малшад, таряашадые хүдэлмэришэнэй мэргэжэлдэ һургаха хэрэгтэ хабаадаа юм.

Хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ республикын арадай ажахын үйлэдбэрилһэн бүхы продукциин 70 гаран процентнь промышленностьда хүртөө һэн. Хүдэлмэришэн ангиин схэхэн отряд, тэрэ тоодо үндэһэн кадрнууд, бии болобо.

Кооперации, удаань коллективизаци хүгжөөһэнэй ашаар дайнай үмэнэхи жэлнүүдтэ республикын хүдөө ажахы социалис ёһоор хубилгагдаа бэлэй.

Соёлой революциие дэлгэрүүлгэдэ мүн лэ ородой интеллигенциин түлөөлэгшэд шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн юм. Автономито республикануудай дунда эгээл түрүүлэн, Буряад ороной искусствын декада Москва хотодо 1940 ондо үнгэргэгдэһэн байна. Энэ үе соо республикымнай ажалшад оюун бодолой талаар айхабтар хүгжэһэн жэшээтэй.

1941 он болотор манай орон дотор социализмын үндэһэ һуури табигдажа, Буряадшье нютагта социалис харилсаанууд тогтоо һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Буряад ороноймнай ажалшад дайсаниие илаха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулаа юм. Областной партийна организациин хахадһаа үлүү гэшүүдынь, мүн бүхыдөө 120 мянга гаран манай нютагайхид дайлалдаа бэлэй. Буряадай 35 сэрэгшэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө, Алдар Солын бүхы гурбан шатын орденуудаар 9 хүн шагнагдаа. Хэдэн арбаад мянган сэрэгшэдтэмнай орден, медальнууд барюулагдаа һэн.

Тылдэ үлэгшэдшье баатар габьяа харуулаа юм.

Дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ социалис ниитын байгуулалтын ашаар республикын экономико болон соёл үзэгдөөгүй түргэнөөр хүгжэн һалбаржа, арад зоной һуудал байдалайнь хэмжээн хэлбэришэгүйгөөр дээшэлһэн байна. Буряад оромнай мүнөө үеын хүгжэлтэ түгэс промышленностьтай, оньһожоруулагдамал томо хүдөө ажахытай, удхаараа социалис, түхэл маягаараа национальна соёл культуратай республика болонхой. 1983 ондо республикын промышленностиин үйлэдбэрилэн гаргаһан продукциин ниитэ хэмжээн 1 миллиард 750 миллион түхэригтэ хүрөө. Машина бүтээлгын, электро-техническэ, ашагта малтамалай, ой модоной, модо болбосоруулгын, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленность, барилгын индустриин предприятинууд болон мүнөө үеын түрүү техникээр зэбсэгжүүлэгдэһэн бусад һалбаринууд шэнээр байгуулагдаһан юм. Үндэр хэмжээндэ оньһожоруулагдаһан 120 совхоз, 55 колхоз (загаһа олзоборилгын хиие оруулангүй), хүдөө ажахын бусад 15 предприяти жэл соо 384,8 миллион түхэригэй, тэрэ тоодо 107,9 миллион түхэригэй газар ажалай, 276,9 миллион түхэригэй мал ажалай продукци үйлэдбэрилнэ.

Байгша ондо ашаглалгада тушаагдаха Байгал-Амарай түмэр зам республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтэдэ горитой түлхисэ үгэхэ зэргэтэй. Бүри мүнөөнһөө эндэ шэнэ совхозууд, промышленна предприятинууд байгуулагдажа, геологууд шэнэ хэбтэшэнүүдые бэдэржэ байнхай.

Социализмын үедэ общестын социальна байгуулламжада гүнзэгы хубилалтанууд болоо. Хүдэлмэришэн анги тоогоороо эгээл бүлюу болоно. Колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэдэй болбосорол һурагагүй дээшэлээ. Арадай интеллигенци, тэрэ тоодо үндэһэн түлөөлэгшэд, урган гараа.

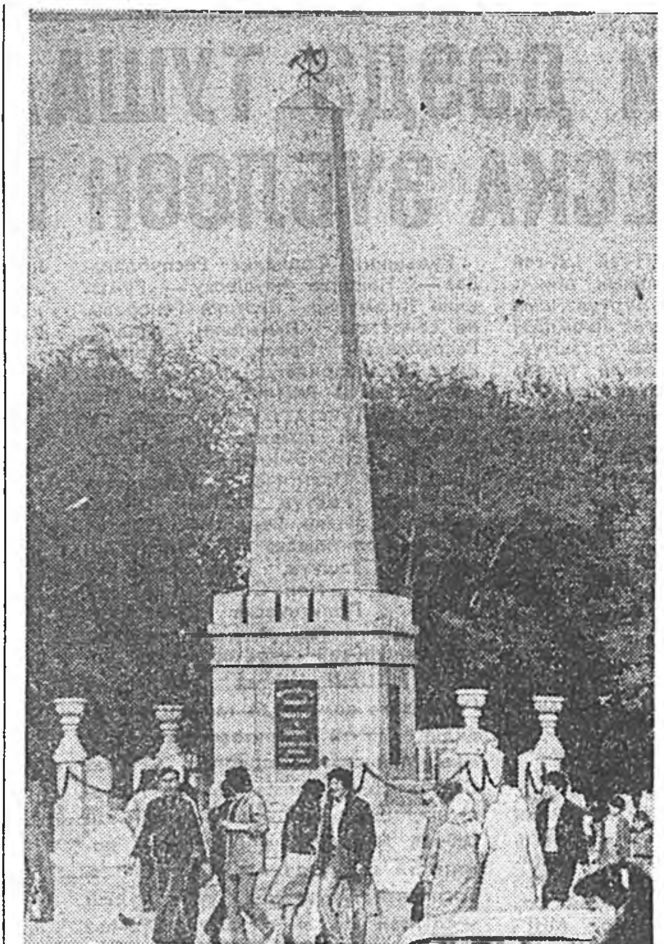
Совет Буряад ороной соёл культура һалбаран хүгжэнэ. Юрэнхы һуралсал болон техническэ бэлэдхэлээрээ манай республикын ажалшад союзна дундуур хэмжээндэ хүрэнхэй. Буряад ороной эрдэмтэд республикынгаа экономико болон соёлые хүгжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулна.

Арадай аман зохёолһоо — уран һайханай хүгжэнги литература хүрэтэр, арадай хатар нааданһаа — мүнөө үеын баледы ба театрай искусство хүрэтэр, арадай дуунуудһаа — симфоническа хүгжэм ба оперо хүрэтэр хэмжээлэшэгүй ехэ хүгжэлтэ түйлагдаа.

Олон түмэнэй дунда ябуулдаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэрэе областиин партийна организаци партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын захяа заабаринуудые бэелүүлгэдэ шэглүүлнэ. Ажалай эмхидхэл, журам шангадхаха, үйлэдбэри хүтэлбэрилгые һайжаруулха, эрдэм ба түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргагдана.

Продукци худалдаха байгша оной 4 һарын түсэб республикын промышленность 101,2 процент дүүргэнхэй. Түсэбһөө гадуур 6,6 миллион түхэригэй продукци худалдагдаа. Ажалай бүтээсэ нэмээхэ гэһэн партиин нэмэлтэ даабари дүүргэгдэбэ. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб 102 процент бэелүүлэгдээ. Хүдөө ажахын ажалшад һү, үндэгэ тушааха түсэбүүдээ үлүүлээ. Тарилгын хаһа амжалтатайгаар түгэсөө.

Буряадай АССР-тэ ажаһуудаг буряадууд, ородууд, эвенкнүүд, татарнууд, бусад үндэһэ яһатад арадуудай хани барисаанай һүр жабхаланта энэ һайндэрые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаха гэжэ зориржонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Революциин талмай. Коммунизмын түлөө амиа наһаяа үгэһэн тэмсэлшэдтэ зорюулагдаһан дурасхаалта хүшөө. 1926 оной ноябриин 7-до нээгдэһэн түүхэтэй.

НАЦИНУУДАЙ БҮРИН АДЛИ ТЭГШЭ ЭРХЭ, НАЦИНУУДАЙ ӨӨҺЭДЫНГӨӨ БАЙДАЛ ӨӨҺЭДӨӨ ТОДОРХОИЛХО ЭРХЭ, БҮХЫ НАЦИНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ НИИЛЭН НЭГЭДЭЛГЭ—НАЦИОНАЛЬНА ИИМЭ ПРОГРАММАТАЙ БАЙХА ГЭЖЭ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЫЕ МАРКСИЗМ ҺУРГАНА, БҮХЫ ДЭЛХЭЙН ДҮЙ ДҮРШЭЛ, РОССИН ДҮЙ ДҮРШЭЛ ҺУРГАНА.

В. И. ЛЕНИН.

ШЭНЭ ЁҺОНОЙ БАЙГУУЛАМЖ

Имагтал Октябриин революциин илан мандаһанай ашаар манай буряад арадай гүрэн түрэтэй болоһониинь мэдээжэ. Энэ үйлэ хэрэг Коммунис партиин ударидалгаар, бүхы совет арадуудай, нэн түрүүн, ород арадай туһаламжаар бэелүүлэгдээ юм.

Ород, буряад арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан аяар 325 жэлэй саанаһаа эхитэй. Тэрэ холын сагта Буряад орон һайн дурааараа Россин гүрэндэ орожо, амгалан тайбан эрхэ байдалда ажаһууха арга боломжотой болобо. Тиигэжэ түрүү ябаһан ажахытай ба соёлой хүгжэлтэтэй танилсажа эхилһэн түүхэтэй.

Ородой түрүү бодолтой, хүнүүдэй хаанта засагай дээрэлхүү дарлалгын политикатай хододоо тэмсэдэг байһаниинь мэдээжэ. Тэдэнэр нютагай үндэһэ яһатанда түрүү үзэл суртал ойлгуулдаг, хүдэлмэришэн ангиин үзэл бодолой урган хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг, демократическа ба революционно мэдэрэлыень дээшэлүүлхын тула оролдолго гаргадаг байһан юм.

Агууехэ Коммунис парти, тэрэнэй гайхамшагта вождь В. И. Ленин буряад арадай гүрэн түрын бии бололгын үндэһэн һуури табиһан байха юм. Энэ гүрэн түрэ буряад арадай национальна хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ удха шанартай байгаа.

1923 оной майн 30 буряад арадай, тэрэнэй гүрэн түрын түүхэдэ мартагдашагүй үдэр болонхой.

Энэ үдэр РСФСР-эй засагай дээдын орган —Бүхэроссийска Центральна гүйсэдкомой (ВЦИК) декрет гаража, Верхнеудинск (мүнөө Улаан-Үдэ) түб хототой Буряад-Монголой Автономито Совет Социалис Республика бии болоо.

1923 оной декабриин 1-дэ Соведүүдэй I съезд боложо, М. И. Амагаев түрүүтэй республикын Центральна Гүйсэдхэхэ Комитет. һунгагдаа һэн. БМАССР-эй правительствые— Арадай Комиссарнуудай Соведые М. Н. Ербанов хүтэлбэрилхэ болобо. Энэ хадаа буряад арадай түүхэдэ республикын байгуулагдаһанай ашаар һунгагдаһан түрүүшын правительство байгаа бшуу.

СССР-эй, РСФСР-эй Конституцитай зохилдуулан, Буряад-Монголой АССР-эй Конституци 1937 ондо баталан абтажа, РСФСР-эй бүридэлдэ ороһон Буряадай АССР-эй гүрэнэй эрхэтэ гол ёһонуудые тэрэ тодорхойлһон байна.

1978 ондо абтаһан Буряадай АССР-эй Конституциин 64-хи статья соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Буряадай Автономито Совет Социалис Республика хадаа Россин Совет Федеративна Социалис Республикын бүридэлдэ байдаг совет социалис гүрэн мүн.

ССР Союзай ба РСФСР-эй эрхэнүүдэй хэмжээнһээ гадуур өөрынь мэдэлдэ байдаг асуудалнуудые Буряадай АССР— бэеэ даагаад шиидхэдэг».

Буряадай АССР-эй мэдэлэй газар тэрэнэй зүбшөөлгүйгөөр хубилгагдаха ёһогүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Совет республикын гүрэнэй засагай дээдэ зургаан мүн болоно. Республикын Верховно Соведтэ 170 депутат һунгагдана. Засагай энэ дээдын зургаан РСФСР-эй Конституцяар. Буряадай АССР-эй Конституцяар республикын мэдэлдэ үгтэһэн бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэ түлөөлгэтэй юм. Буряадай АССР-эй Конституциие баталан абалга, тэрээндэ хубилалтануудые оруулалга, экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбүүдые, гүрэнэй бюджет ба тэдэнэй дүүргэлтэ тухай тоосоонуудые баталалга, өөртэнь тоосоогоо үгэдэг зургаануудые байгуулга имагтал Буряадай АССР-эй Верховно Соведээр бэелүүлэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй хуулинууд Верховно Соведээр баталагдан абтадаг юм. Буряадай АССР-эй, тэрэнэй дээдын зургаанай мэдэлдэ Конституци бэелүүлгын хойноһоо хиналта, хуулинуудые гаргалга, гүрэн түрын гурим, эрхэтэдэй эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые сахин хамгаалга, гүрэнэй засагай ба захиргаанай республиканска ба нютагай зургаануудай эмхидхэлэй ба ажал ябуулгын гурим баталалга, нэгэн ниитэ социально-экономическа политикые бэелүүлгэ, республикын арадай ажахын болон соёлой һалбаринуудые хүтэлбэрилгэ, республикын мэдэлэй бусад асуу-

ТОО, БАРИМТАНУУД

Буряадай АССР-тэ 60 гаран үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй эетэйгээр ажаһууна, ажаллана.

* * *

1923 онһоо 1984 он болотор хүн зонойнь тоо 349,8 мянганһаа 984,9 мянга хүрэтэр ургаа.

* *

Нийслэл хото — Улаан-Үдэдэмнай 1923 ондо —20,5 мянган, 1959 ондо —174,3 мянган, 1984 ондо —328,5 мянган хүн ажаһуугаа.

* * *

1923 онһоо 1983 он болотор хүдэлмэришэд, алба хаагшадай тоо —48 дахин, харин промышленна продукциин ниитэ хэмжээн 1350 дахин нэмээ.

ТҮҮХЭЭР БАЯН НЮТАГ

Хори буряад зон Россин гүрэндэ орохо дуратай байһанаа бүри 1647 ондо түрүүшынхеэ мэдүүлһэн аад, тэрээнһээ хойшо хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, Хориин арбан нэгэн эсэгын аха болохо галзууд отогой зайһан Тураахи Табанай ударидалгаар Россин гүрэндэ ороһон түүхэтэй. Тэрэ гэһээр хори буряадууд нилээд удаан ажана амгалан һуужа байһан аад, XVII зуун жэлэй эсэс багаар хариин харатанай харшалалга добтолгонь дахин шангадажа, мүн Үдын острогто ерэһэн шэнэ воеводо буряад зониие хүл хөөрсэг болгожо, хашалан үзүүлжэ, үлүү алба татабари нэхэдэг болоо һэн. Тиимэһээ хориин арбан нэгэн эсэгын түлөөлэгшэд галзууд отогой зайһан Бадан Тураахин түрүүтэй эзэн хааннһаа үршөөл хайра гүйха уялгатай Москва мордоһон юм. Москвада нэгэдэхи Петр хаан өөрынгөө ордон соо тэдэниие хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, хори буряадуудай ажана амгалан һууха тухай, гадаада дотоодын дайсадһаа аршалха тухай баатар сагаан хаанай гар табилгатай зарлиг-грамота барюулһан байна. Агууехэ ород арадтай буряад арадай хэтэ мүнхын хани барисаан иигэжэ батадхагдаад, тэрээнһээ хойшо тэдэнэр хахасашагүй хани нүхэд болон, эбтэй эетэй хаяа хадхан ажаһууһан юм.

Имагтал Агууехэ Октябриин социалис революциин һүүлээр хори буряадуудай түүхэдэ шэнэ хуудаһан ирагдаа бэлэй. 1923 оной ноябрь һарада Кульск һууриида үнгэрһэн аймагай Соведүүдэй 1-дэхи съезд дээрэ Буряад-Монголой АССР-эй бүридэлдэ Хориин аймаг байгуулагдаһан юм. Тус аймагай газар дайдань Верхнеудинскһаа Шэтэ хүрэтэр, Витим мүрэнһөө эхилээд, мүнөөнэй Яруунын, Хэжэнгын, Хориин, Загарайн, Мухар-Шэбэрэй (зарим хубиинь) районуудые оруулан, нэмжыдэг байһан гээшэ. Хүдөө ажахынь үмсын, бутархай жэжэ байгаа юм. Бүхы таряалангынь 5029 дистиинэ газар эзэлдэг һэн. Тэндэнь гол түлэб ярса, обёос таригдаха. Гол зэмсэгынь — модон анзаһан. Промышленность гэхэдэ, түмэрэй зүйл бүтээдэг мастерской, үһанай хүсөөр хүдэлдэг хэдэн тээрмэ, тэргын дабирхай шанадаг, тэргэ шарга, хомууд тоног бүтээдэг гарай дархашуул болоно.

1923—1924 онуудай һуралсалай жэлдэ һургуулиин наһа гүйсэһэн 6 мянган үхибүүдэй оройдоол 700-нинь хоёр-дурбэн класстай 37 эхин һургуулида һурадаг байһан юм. 47 багшанарай оройдоол 8-ниинь хүсэд дунда эрдэмтэй. 20-ёод медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, униалгын байшан, улаан эшэгы гэр мэтын соёл-гэгээрэлэй 8 эмхи зургаан аймаг соо хүдэлдэг һэн.

1929 ондо түрүүшын коммуна байгуулагдаба. Удаань бии болоһон колхозуудай экономико жэлһээ жэлдэ бэхижэжэ, түрүүшын промышленна предприяти —ой модоной ажахынууд хүдэлжэ захалһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ 3300 хориинхид дайлалдажа, 1700 хүниинь баатарай үхэлөөр унаа һэн. Энэ нютагай Д. М. Жанаев, К. В. Оцимик, Н. С. Афанасьев Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн габьятай.

Ленинскэ национальна политикын ашаар Хориин хизаар нютагай түхэл шарай танигдашагүйгөөр хубилаа. Район дотор 8 совхоз, инкубаторно-шубуу үсхэбэрилдэг станци, 3 ой модоной ажахы, 3 оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно, 4 лесхоз мэтын предприяти ба эмхи зургаан тоологдоно. Промышленностиин гол фонднууд 16 миллион түхэригтэ хүрэнхэй. Жэлдээ 4,5 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри дүүргэдэг барилгын эмхинүүд байгуулагдаа.

Хүдөө ажахыдамнай хони үсхэбэрилхэ шэглэлтэй мал ажал гол һуури эзэлдэг. 1940—1983 онуудай хугасаада эбэртэ бодо малай тоо толгой 13542-һоо 18264 хүрэтэр, хонидой — 27779-һөө 116628 хүрэтэр ургаа. 1940 ондо 1443 центнер мяхан үйлэдбэрилэгдөө һаа, 1983 ондо 23062 центнер болоо. Һооһо үйлэдбэрилгэ эдэл жэлнүүдтэ 347-һоо 3668

ТҮРҮҮШЫН ГИГАНТ

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив бүхы республикын ажалшадтай хамта Буряад оронойнгоо һайн дурааараа Россин гүрэндэ ороһоор 325 жэлэй ойе баяр баясхалантайгаар угтахань. Мүн август һарын түрүүшын воскресенидэ — Түмэр замшанай үдэр түрэл заводойнгоо байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн һайндэрые ажалай эрхим амжалтаар тэмдэглэхэ юм.

Энэ заводто республикын хүдэлмэришэн анги бии боложо эхилээ, мүн буряадай үндэһэн пролетариат урган гараа. Заводой барилгада ороноймнай олон яһатанай, нэн түрүүн ород арадай түлөөлэгшэд хабаадажа, ехэ туһа нэмэри оруулһан байна.

1935 ондо ВЛКСМ-эй ЦК Улаан-Үдын паровоз заһабарилгын заводые совет залуушуулай Бүхэсоюзна габшагай барилга болгобо. Москвагай, Ленинградай, Харьковай, Киевэй, Тбилисиин, Свердловскын болон ондоошье городуудай залуушуул, комсомолшууд гурбан жэлээр эндэ ерэжэ, заводой барилгые дүүргэхэ, продукци үйлэдбэрилхэ, буряад үндэһэн залуушуулые хүдэлмэришэнэй мэргэжэлдэ һургаха зорилготой байгаа. Тэрэ үедэ ерэһэн залуушуулай олониинь эндээ үлэһэн намтартай. Тэрэ тоодо Социалис Ажалай Герой, Улаан-Үдэ городой хүндэтэ гражданин Б. З. Поздеев, ажалай ветеранууд А. А. Смирнов, С. Г. Попов, М. А. Морозов, Г. П. Дорошенко гэгшэд болоно.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ завод бүхэли сүүдхэ соо хүдэлдэг болоо. Гол цехүүдынь казарменна байдалда ороһон юм.

Заводой коллектив гүрэнэй захилаар тусхай продукци гаргахынгаа хажуугаар паровоз болон вагонуудые заһабарилгаяа үргэлжэлүүлээ, мүн шэнэ паровозуудые гаргадаг болоо. Ашаанай шэнэ вагонуудые бүтээдэг, санитарна поезднуудые бэлдэдэг байгаа. Эндэхи хүдэлмэришэд танкова колоннодо, «Социалис Буряад-Монгол» гэһэн самоледуудай эскадрили бүтээлгэдэ мүнгэн зөөри суглуулһан, эдеэ хоол, дулаан хубсаһа, фронтдо эльгээһэн юм.

Дайнай газарта заводой хүдэлмэришэд эрэлхэг зориг харуулһан байна. Александр Матросовой габьяа паровоз суглуулгын цехэй мастер С. Н. Орешков дабтаһан юм. Кузнечнэ цехэй хүдэлмэришэн И. А. Вакарин, хүндөөр шархатан, баатарай үхэлөөр унаа бэлэй. Эдэ хоёр Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда 396 хүдэлмэришэд эрэлхэгээр тэмсээд, нютагтаа бусаагүй. Тэдэнэй нэрэнүүд Алдар солын талмай дээрэхи хүшөөдэ алтан үзэгүүдээр мүнхэлэн бэшэгдэнхэй.

Дайнай һүүлээр паровозуудай заһабарилгые болюулангүй, «СО» гэһэн шэнэ паровозуудые серийнэ ёһоор завод бүтээжэ гаргадаг болоо һэн. Эдэ паровозуудые хараалһан сагһаа урид бүтээн гаргаһанайнгаа түлөө, Буряадай АССР-эй тогтоһоор 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, заводой коллектив гүрэнэй үндэр хайра — Ленинэй орденоор 1948 ондо шагнагдаа бэлэй.

Транссибириин түмэр замда шэнэ түхэлэй тепловоз, электровозуудай хэрэглэгдэдэг болоходо, заводой коллективэй урда шэнэ зорилгонууд табигдаба. Мүнөөнэй тон хүсэтэй локомотивуудые оронойнгоо түмэр замай 28 газарта, заһабарилһан вагонуудые 16 газарта, запас хэрэгсэлнүүдые түмэр замай 32 отделенидэ эльгээнэ.

Владимир Трофимович Сычёвой хүтэлбэрилдэг локомотив хабсаралгын цехэй электрослесарьнүүдэй бригада ЛВРЗ-гэй коллектив дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ходо эрхим дүнгүүдые түйладаг юм. Даабаринуудаа

170 процент х... бригада завод д... шахуу бригадна... лайнгаа бүтээсы... гада.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Т. Сычёв... Б. ГАДЬЯНОВА

…РЬЯЛАН ХҮГЖӨӨЛ БУРЯАДНАЙ!

…М ХҮРЭТЭР—20 КИЛОМЕТР

…номито республикын га… БАМ-ай участогай ба… …нhээ хойшо 10 жэл үн… …энэ богони болзорто Бу… …гай барилгашад айхабтар …хүдэлмэри хээ, олон …гэй капитальна hомо… …шаглаа, тусхай шэглэл… …ухала зорилго шинд… республикымнай баруун …илэ хүрэтэрхи үргэн дэ… …дээрэ эршэтэ халуун … Барилгашадай соци… …рхэ байдалые hайжа… …ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ, …к хотодо барилтын хэм… …, ерээдүйн станцинуу… …хонуудурган бодоно…
…ктрансстрой» трестын …педэй, цеховэ партийна …дай, трестын субподряд… …бэелүүлhэн эмхидхэлэй …ическэ хүдэлмэри гүрэ… …дые дүүргэлгэдэ үндэр …туйлаха арга олгоно. …табан жэлэй даабари… …ридлан дүүргэгдэжэ байн… …5 hарын түсэб 7,82 …шэ түхэригөөр үлүүлэг… …тээсэ дээшэлүүлхэ даа… …э. Хушуунай тоннель… …га болзорhоо урид тү… …айгалай тоннель соогуур …буулха технологи зохёог… …00 километртэ түмэр зам
…тоннель малтагдажа …рно-геологическа айхаб… …байдалда 15,3 километр …эшухаг тоннель мал… …дадаа дэлхэй дээрэ үзэг… …юумэн гээшэ.
…лгые шефтээ абаhан Ле… …оруссиин, Латвиин, Лит… …ин барилгын эмхинүүд …адай участогта барилга… …йхабтар ехэ хэмжээнэй …эдэ горитой туhаламжа …мүрэнэй эрье дээрэхи …шэд 1975 онhоо хойшо …к хотые барина. «Нижне… …строй» тресттэй хамта …о 60 миллион түхэриг… …рилга-хабсаралгын хүдэл… …энэй хахад хубинь бай… …барилгада гаргашалаг…
…публикануудай түлөөлэг… …дарай Таксимо, Уоян бо… …сонуудые барина. Ан… …даа Буряадай АССР-эй …фтээ абаhан станци юм. …н союзна республика… …ын эмхинүүд hуурин тос… …жа эхилhэнhээ хойшо үн… …рбан жэл соо жэлдээ 15 …у түхэригэй хүдэлмэри
…зам табилгые хараалаг… …о нэгэ жэлээр урид дүүр…

гэжэ, бүхы зам дээгүүр поезднуудай ябалгые Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ой болотор нээхэ харюусалгатай уялга абаhан БАМ-ай барилгашадай патриотическа үүсхэлые КПСС-эй ЦК-гай hайшаан дэмжэhэн ушарынь бүхы ажалша коллективүүдтэ урма баяртайгаар угтагдажа, ажалай шэнэ үүсхэл эдэбхи бадаргаhан байха юм. КПСС-эй ЦК-гай табиhан зорилгонуудай ехэ, харюусалгатай байгаашье hаань, ГлавБАМстройн подразделенинүүдэй олон мянган хүнhөө бүридэдэг коллективүүд тэдэниие бэелүүлхэ аргатай юм гээд сэхыень хэлэхэ хэрэгтэй.

hаяхан Северобайкальск хотодо үнгэргэгдэhэн нүүдэл заседани дээрэ КПСС-эй обкомой бюро БАМ-ай-хидай дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые hайшааба. Буряадай АССР-эй газар дээрэ гол түмэр зам табилгые дүүргэжэ, 1984 оной июлиин 1 болотор Витим мүрэндэ — Шэтын областиин хилэдэ хүрэхэ гэhэн «Нижнеангарсктрансстрой» трестын ба тэрэнэй субподрядна эмхинүүдэй коллективүүдэй дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые hайшааба.

Мүнөө үедэ БАМ-ай манай участогай транспортна барилгашад эдэ уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы хэмжээнүүдые абажа байна. Барилгашад техническэ ба материальна хэрэгсэлнүүдээр hайнаар хангагдаhан дээрэhээ түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргэхэ аргатай. Мүнөө Таксимо—Витим гэhэн габшагай участогта эршэтэ халуун ажал бурьялна. «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 12 оньhожоруулагдамал колонно, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 5 поезд, «Мостострой-9» гэжэ трестын хүүргэ баридаг 6 отряд, «БАМтрансвзрывпром» трестын 6 подразделени, БАМ-ай түмэр замай Северобайкальскын отделени, проектнэ институдай түлөөлэгшэд эндэ хүдэлнэ.

Май hарын hүүлшын 10 хоногто Витим тээшэ зам табигшад ехэ бэрхэшээл түбэгүүдтэй ушарhан байна. 775-дахи километртэ газарынь сэбдэг хүйтэн байжа, тэдэнэр удаан саг соо hаатаха ушартай болоо. Июнь hарын түрүүшын 10 хоногто зам табигшад габшагайгаар ажаллажа, гээгдэлээ хүсэлдүүлхые оролдобо.

Оньhото техникэ бүри hайнаар хэрэглэжэ, ажал хэрэгээ улам эршэдхэхэ шухала. Эмхидхэлэй элдэб шалтагануудhаа уламжалан, техникэ hаатан зогсоно. Эдэ бүхы дутуу дунданууды партийна организацинууд дары усадхаха зэргэтэй.

Витим хүрэтэр 20 гаран километр үлөө. Энэ участогта бүхы арга боломжонуудаа элсүүлжэ, хараалагдаhан болзорhоо урид хүдэлмэреэ дүүргэхэ зэргэтэйбди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнээр баригдажа байhан түмэр замай нэгэ участок.

ХААНТА засаг болон буржуазно-крепостной байгуулалта бага арадуудай эгээлэй юрын эрхэнүүдые хайра гамгүйгөөр хахадаг, зэрлиг муухайгаар хөшадаг, харшаладаг байгаа. Өөhэдынгөө олон дээрэ соёл болбосоролоо хүгжөөхэнь хоридог hэн.

Гэбэшье тухайн хүгжэлтэ арадуудай ажабайдалые үндэhөөрнь хубилгаhан байна. Хаанта засаг арадуудай ойртон дүтэлэлсэлгэдэ hаад ушаруулха аргагүй байгаашо. Россин түрүү үзэлтэй хүнүүд—эрдэмтэд, соёл-гэгээрэлэй ажал ябуулагшад, революционернүүд, арад зоной жаргалта байдалай түлөө тэмсэжэ эхилээ hэн. Тэдэнэр үргэн дэлюун Сибириин үндэhэн арад зондо эрдэм мэдэсэ, соёл болбосорол түхөөхын тула ехэ оролдолго гаргаhан түүхэтэй.

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной hайн дурааараа ниилэн ороло буряад арадай ажабайдалда айхабтар ехэ, үндэhэн шухала үүргэ нүлөө үзүүлээ hэн. Түрүүшын революционернүүд А. Н. Радищев болон декабристнууд арадай-демократическа хараа бодолтойгоор манай хизаар нютагые, буряад зоной hуудал байдалай онсо шэнжэнүүдые, зан заншалые, hүзэг мүргэлые шэнжэлдэг байгаа.

Ленинскэ парти, тэдэнэй национальна ухаан бодолые, ангиин мэдэрэлые хүгжөөхын түлөө большевигүүдэй тэмсэл буряад ажалшан арадые революционно, политическэ үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгэдэ шиидхэхы үүргэ дүүргээ hэн.

Агууехэ Октябриин илалтадань, буряад арадай хуби заяанда үндэhэн хубилалтанууд болоhон байха юм. Социалис үндэhэ hуури дээрэ шэнэ байдал байгуулагдажа эхилбэ. Национальна оюун ухаан бодолой хүгжэлтын шэнэ шатада буряад арадай соёл болбосорол бурьялан хүгжэжэ захалба. Өөhэдын үзэг бэшэгтэй бололго буряад арадай уран зохёол болон соёл болбосоролые бури үндэр шатада гаргаhан түүхэтэй.

Ородой эрдэмтэ ба зохёохы интеллигенцин ажал ябуулагшад буряад арадай ухаан бодолой хүгжэлтэдэ асари ехэ туhаламжа үзүүлhэн байгаа. Тэдэнэр буряад хүбүүд, басагадые эрдэм бэшэгтэ, шэнэ мэргэжэлнүүдтэ hургаhан, ородой

СОРОБХИЛОН УРГАhАН СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛ

ба дэлхэйн уран hайханай үнэтэ шухаг баялигуудые шудалхадань, тэдэнэртэ туhалhан байгаа. Тиигэжэ Буряадай литература, искусство шэнэ социалис удхатай болоо hэн. Граждан дайн ба Буряад орондо болоhон коллективизаци тухай Ц. Доной рассказууд, повестьнууд, Х. Намсараевай шүлэгүүд, поэмэнүүд, «Сэрэмпэл» гэжэ повесть, Н. Балданогой зүжэгүүд, Б. Абидуевай шүлэгүүд, 1932 ондо нээгдэhэн түрүүшын национальна театрта табигдаhан зүжэгүүд, 1933 ондо байгуулагдаhан Уран зураашадай холбооной эдэбхитэй хүдэлмэри удхаараа социалис, түхэл маягаараа национальна буряад совет литература болон искусствые бүрилдүүлэн хүгжөөhэн байна.

Арадай ухаан бодолой хүгжэхэдэнь, тэдэнэй сэдьхэл бодолой эрилтын урган дээшэлхэдэнь, театрнуудай, музейнүүдэй, уран зохёолшодой, уран зураашадай ба композиторнуудай зохёохы холбоонуудай ажал ябуулга үргэн ехэ, үрэ түгэс болоhон байха юм. Мүнөө республикын Уран зохёолшодой холбоондо 50 гаран гэшүүн тоологдоно. 60 гаран уран зураашад, графигууд, скульпторнууд, уран дархашуул Уран зураашадай холбоондо ороно. Композиторнуудай холбоон 10 композитор болон хүгжэм шэнжэлэгшэдые нэгэдүүлдэг юм.

Республика доторнай 4 театр хүдэлдэг. Тэдэнэй хоёрынь «академическэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Үнгэрhэн табан жэлэй туршада соо театрнууд 100 гаран шэнэ зүжэг табиhан байна. Хэдэн зүжэгүүдынь республикын соёлой ажабайдалда ехэ үйлэ хэрэг болобо. Зохёохы коллективүүдтэ хүдэлжэ, театральна ба хүгжэмэй искусствын элитэ ехэ уран бэлигтэн — СССР-эй арадай артистнууд Л. Линховоин, Л. Сахьянова, К. Базарсадаев, М. Степанова, РСФСР-эй арадай артистнууд В. Халматов, Ч-Н. Генинов, Н. Гендунова, Д. Дашиев, Л. Левченко болон бусад ургаан гаранхай. Буряадай композиторнууд онсо өөрын маягтай, гүнзэгы удхатай хүгжэмтэ зохёолнуудые бэшэнхэй. Л. Книппертэй хамта СССР-эй арадай артист, композитор Б. Ямпиловай хүгжэмыень зохёоhон «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ балет М. И. Глинкын нэрэмжэтэ РСФСР-эй Гүрэнэй шанда хүртэнхэй.

Уран зураашаднай үрэ түгэсөөр ажаллана. «Бидэ БАМ баринабди» гэhэн бүхэроссин выставкэ, мүн Москвада, Ленинградта, Бакуда, Ереванда, Алма-Атада, Улаан-Баатарта харуулагдаhан «Совет Буряадай искусство» гэhэн выставкэ уран зураашадай ба гар урлалай искусствын түйлалтануудые элирхэйлээ hэн. Д. Дугаров, А. Казанский, С. Ринчинов, А. Окладников, Г. Рудь болон Э. Аюшеев гэгшэдэй үзэсхэлэн hайхан зурагууд, А. Сахаровская, Г. Москалев, Е. Неволина, Д. Пурбуев гэгшэдэй графическа бүтээлнүүд, Г. Васильевай, Э. Цыденовэй скульптуранууд харагшадта hайшаагданхай. 1982 оной декабрь hарада Парижда, ЮНЕСКО-гэй штаб-байшан соо нээгдэhэн «Буряадай угай искусство» гэhэн выставкэ мэргэжэлтэдэй, хэблэлэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө hэн.

Зохёохы гүнзэгы ехэ бэдэрэлгээрээ, энэрхы hайхан сэдьхэлээрээ манай республикын уран зохёолшодой, композиторнуудай бүтээлнүүд олониитэдэ үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Буряадай уран зохёолшодой эрхим hайн номууд: Х. Намсараевай «Үүрэй толон», Ж. Тумуновай «Нойрhоо hэриhэн тала», Ч. Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо», «Түрэл нютагhаа холо», Б. Мунгоновой «Харьялан урдаа Хёлгомнай», А. Бальбуровай «Шэнхинээтэ годлинууд», И. Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ», «Шуhата зэбүүн саг», В. Митыповэй «Алтаар баян тайгада», Ц. Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэhэн романууд, М. Степановай, В. Сергеевэй, К. Балковай, В. Корнаковой, С. Цырендоржиевай, Ц. Галановэй романууд, повестьнууд, Д. Улзытуевай, Н. Дамдиновай, Д. Жалсараевай, Ц-Д. Дондоковагай, А. Бадаевай, А. Румянцевай, А. Щитовой, С. Ангабаевай, В. Петоновой, Л. Тапхаевай шүлэгүүд ба поэмэнүүд, Ц. Шагжинай «Будамшуу», «Түрүүшын жэл», «Шүдхэртэй сүндүүг» болон бусад зүжэгүүд бүхэсоюзна уран зохёолой алтан жасада батаар оронхой. Арадай урдын ба мүнөөнэй байдал эдэ зохёолнууд соо үнэн зүбөөр, тодо хурсаар, бэлиг түгэлдэрөөр харуулагданхай.

Социалис үндэhэ hуури дээрэ ажабайдалые шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэдэнэй хамтын тэмсэлдэ ород болон буряад арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаанай, арадуудай аха дүү ёhоной нэгэдэлэй темэ мүндэлhэн үни сагhаань хойшо буряад совет литература болон искусствын гол темэнүүдэй нэгэниинь байгаа. Буряадай литература болон искусство үнэн зүб юумэ баталха, габшагай ажалаараа газар дэлхэйе шэмэглэхэ, эб найрамдал ба арадуудай хоорондохи хани барисаае сахин хамгаалха гэhэн хүнүүдэй хоорондохи энэрхы hайхан хэрэгүүдээр нэбтэрhэн ехэ зам гаталба.

> **СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ НЭГЭН НИИТЭ АРАДАЙ АЖАХЫН КОМПЛЕКСЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ХЭРЭГТЭ РЕСПУБЛИКА БҮХЭНЭЙ ОРУУЛДАГ ХУБИТЫН АРГА БОЛОМЖЫЕ УЛАМ ЕХЭ БОЛГОХО ШУХАЛА.**
>
> (К. У. ЧЕРНЕНКО).

ТОО, БАРИМТАНУУД

* * *

Хүдөө ажахын продукциин ниитэ хэмжээн республикын байгуулагдаhанhаа хойшо үнгэрhэн 60 жэл соо 4,9 дахин дээшэлээ, тэрэ тоодо орооho үйлэдбэрилгэ 73,5 мянганhаа 592,1 мянган тонно хүрэтэр, мяха — 18 мянганhаа 60,7 мянган тонно хүрэтэр, hү — 53 мянганhаа 227 мянган тонно хүрэтэр ургаа.

* * *

1940 ондо республикын нөөсэлгын кассануудта мүнгэ хадагалдаг хүн бүхэн дунда зэргээр 64 түхэриг оруулдаг байгаа hаа, мүнөө 811 түхэриг хэдэг болонхой.

* * *

Революциин урда тээ Буряад ороной хүн зониинь бүгэдэ ниитээрээ шахуу үзэг бэшэггүй байгаа юм. Харин 1979 ондо хүн зониие тоо бүридхэлдэ абалгын дүнгөөр Буряад орондо ажаhуудаг буряадууд соо (1000 хүндэ тоолобол) дээдэ эрдэмтэй 100, хүсэд ба хүсэд бэшэ дунда эрдэмтэй 514 хүн байhан байна. Сасуулхада, 1959 ондо энэ хэмжээн тус тустаа 21 ба 259 хүн байhан гээшэ.

* * *

Хэрбээ 1940 ондо промышленностьда ажаллагшадай (үйлэдбэридэ хабаатай зониинь) дунда зэргын салин хүлhэниинь 45,8 түхэриг байгаа hаа, пёдондо 230 түхэриг, мүн хүдөө ажахыда 30,9 түхэриг байhан аад, 178,4 түхэриг болонхой.

ДАЙШАЛХЫ ХАНИ НҮХЭСЭЛ

Буряад ороной hайн дураараа Россин гүрэндэ ороходо, тэрэнэй газар дайда нилээд ехээр үргэжэhэн байна. Тиигэжэ Росси Монгол, Хитад гүрэнүүдтэй нэгэ хилэтэй болоhон юм. Хэдэн зуугаад километр зайда hунаhан Забайкалиин хилые ород, буряад, эвенк сэрэгшэд хёрхоор сахидаг байгаа.

Манжуурай ба Монголой феодалнууд нэгэнтэ бэшэ манай газар дайда руу орохо hэдэлгэ гаргадаг байгаа. 1689 ондо ород хасагуудай болон саг үргэлжын тусхай сэрэгтэ алба хэгшэдтэй хамта Байгалай зүүн бэеын буряадууд, ородой посол Федор Головинной ударидалгаар, «ами бэеэ гамнангүй ураг эльгэн газараа» хамгаалаа.

1727 ондо болоhон Буринска хэлсээнэй hүүлээр Забайкалида Россин хилые сахихын тула ябаган сэрэгэй полк, драгунуудай рото ба буряад, эвенкнүүдэй 5 мянган сэрэгшэдтэй морин сэрэг байгаа. Эдэ сэрэгүүд хамтаржа, нэгэ бүлэг болоод, дайшалхы дүршэлөөрөө хубаалдадаг, хүшэр үе сагта бэе бэеэ харалсадаг, түрэл дайдаяа хамгаалгада эрэлхэг зориг харуулдаг байhан юм. Россин посол граф Рагузинский хилын харуул сахижа байhан буряадууд тухай иигэжэ бэшэhэн байдаг: «Ёhотой россиянуудhаа дутуугүй, Россида үнэн алба хэнэ... Хилэ болон разъезднүүдые харан, гомдолгүйгөөр hайн сэдьхэлhээ, хүндэмүүшээр албандаа хандана, эрэлхэг зориг, hайхан зангыень харахадаа, тэдээндэ би ехэ найдамтай байгааб». Граф Рагузинскиин зууршалгаар Сэлэнгын ба Нэршүүгэй уездын арба найман буряад яhа обогуудта «оролдосотойгоор алба хэhэнэйнь түлөө» тусхай тугуудые барюулха тухай указ гаргаhан байна.

XVIII зуун жэлэй хоёрдохи хахадта буряадуудай ба эвенкнүүдэй дружинанууд хасагуудай сэрэг болгон хубилгагдаhан байна. 1764 ондо буряадуудай 4 хасаг полкнууд бии болгогдоо. Буряад хасагууд ород сэрэгшэдтэй хамта харнин булимтарагшадтай эрэлхэгээр тэмсэн, гүрэнэйнгөө газар дайдые хамгаалалсадаг байhан гээшэ. Жэшээнь, 1854—1855 онуудта болоhон Крымэй дайнда Севастополиие хамгаалгын үедэ Сэлэнгын ябаган сэрэгэй полк баатаршалга харуулhан байна. Дайнда хабаадалсаhан Европын гүрэнүүдэй арминууд тухай Ф. Энгельс бэшэхэдээ, Россин дайшалхы зам гаталhан Сибириин хасагуудай сэрэгэй бүридэлдэ «тунгусууд, буряадууд болон бэшэшье үндэhэ яhатан» ороhон гэжэ тэмдэглээ hэн. Дайнай шанга тулалдаанда үсэд хатуу, эрэлхэг зориг харуулhанайнгаа түлөө Сэлэнгын полк Георгиевско тугаар шагнагдажа, Москвагай Кремлиин Георгиевско залай ханада алтан үзэгөөр нэрээ бэшүүлжэ түүхэдэ ороhон юм.

1904—1905 онуудай ород-япон, мүн дэлхэйн нэгэдэхи дайнуудай үедэ хүдэлмэришэн зоной түлөөлэгшэд —ород, буряад солдадуудай хани барисаанай бэхи байhаниинь нэгэнтэ бэшэ гэршэлэгдээ hэн.

Большевигүүдэй революционно агитациин нүлөөн доро сэрэгшэдэй болбосоролой мэдэрэлынь тад ондоо шэнжэ шанартай болоо, тэдэнэй хани барисаан улам бэхижээ. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай (1914 ондо) Баруун фронтhоо түрэл нютагаа бусажа ерэhэн ород, буряад хасагууд юрын хүдэлмэришэн зоной талые хаража, Совет засагай илалтада ехэ туhаламжа үзүүлhэн байна.

Буряад ороной газар дээрэ совет засаг байгуулгын ба тэрэниие хамгаалгын, граждан дайнай үедэ ородой хүдэлмэришэн анги буряадай үндэhэн таряашад хоёрой хоорондо сэрэгэй-политическэ холбоон бии болоо. Энэ хадаа ород, буряад арадуудай жаргалта ерээдүйн түлөө аха дүү ёhоор нүхэсэлгын дээдэ шатын гэршэлгэ болоhон юм. Буряад арадай түлөөлэгшэд партизануудай отрядуудта орожо, харнин империалис дээрмэшэдтэй, сагаан гвардеецүүдтэй эрэлхэг зоригтойгоор тэмсээ. Буряад хүн зон Улаан Армида туhа хүргэн, эдеэ хоолоор, малай тэжээлээр, буу зэбсэгээр, моридоор, бэшэшье зүйлнүүдээр туhалдаг байhан юм. Алас Дурна зүгые сүлөөлэлгэдэ Хяагтын ба Сэлэнгын уездүүдэй анхан хасагууд байhан ород, буряад сэрэгшэдhээ бүридэhэн Троицкосавска 15-хи морин сэрэгэй полк эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Совет засагай жэлнүүдтэ ород, буряад сэрэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалха нангин уялгатай болоhон гээшэ. 1929 оной зун-намарай үедэ Хитадай эзэмдэгшэд КВЖД-дэ дай үүсхэжэ, СССР-эй газар дайда руу булимтархы зорилготойгоор оробо. Дайсаниие бута сохилгодо, Буряад-Монголой морин сэрэгэй дивизион онсо шалгараа hэн. Дайшалхы тон ехэ аша габьяагайнгаа түлөө дивизион СССР-эй ЦИК-гэй Хүндэлэлэй революционно Улаан Тугаар шагнагдаhан юм. Арбан дүрбэн сэрэгшэдтэ Дайшалхы Улаан Тугай орденууд барюулагдаа, тэрэ тоодо дивизионой командир Л. А. Бусыгин, тэрэнэй комиссар М. М. Воропаев, пулеметно взводой командир И. В. Балдынов, взводой командирай туhалагша Г. Очиров гэгшэд оронод.

Хасан нуурай (1938 он) болон Монголой Арадай Республикын Халхын-Голой дэргэдэ (1939 он) болоhон япон булимтарагшадтай тулалдаанда Буряадай сэрэгшэд дайшалхы хани нүхэсэл, Эхэ орондоо дурлал, үнэн сэхэ байhанаа харуулаа. Хасан нуурай тулалдаанда гайхамшаг габьяа харуулhанайнгаа түлөө Буряадhаа ошоhон Левченкэдэ Советскэ Союзай Герой гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо hэн.

1939—1940 онуудта болоhон советфинскэ дайнда манай нютагай хүбүүн Г. А. Гармаев онсо зориг, баатаршалга харуулжа, ами наhаяа гамнангүй, шадамар бэрхээр дайсантай тулалдажа, өөрынгөө нүхэдые үхэлhөө абарhан намтартай. Г. А. Гармаевта, мүн нютагаймнай хүбүүн Н. Я. Клыпиндэ Советскэ Союзай Герой гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тиихэдэ олгогдоо бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай (1941—1945 он) үедэ совет арадуудай хани барисаан улам бэхижээ. Совет патриотизмын, социалис интернационализмын үзэлөөр хүмүүжүүлэгдэhэн Буряад автономито республикымнай сэрэгшэд айхабтар олоороо баатаршалга харуулаа. Тэдэнэр Брестскэ хэрэм, Ленинград, Москва хамгаалалсаа, Сталинградай байлдаанда, Курскын тулалдаанда мүхэшэгүй зоригоороо шалгараа.

Эхэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ гайхамшагта баатаршалга харуулhанайнгаа түлөө Буряадай республикаhаа ошоhон 360 сэрэгшэд Советскэ Союзай Герой гэhэн үндэр хайрада хүртөө hэн. Тэдэнэй тоодо генерал-майор И. В. Балдынов, полковник В. Б. Борсоев, сержантнууд П. И. Банзов, О. А. Денисов, капитан Д. Ж. Жанаев, мэргэн буудагша Ж. Тулаев, летчик И. К. Харитонов болон бусад. Манай республикын 9 сэрэгшэ-хүбүүд Алдар Солын орденой дүүрэн кавалернууд болонхой. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хэдэн арбаад мянган сэрэгшэд баатаршалга харуулжа, Советскэ Союзай орден болон медальнуудаар шагнагданхай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан сэрэгшэдэй үхибүүд, аша, гушанарынь өөhэдынгөө эсэгэнэрэй, үбгэ эсэгэнэрэйнгээ дайшалхы ёhо заншалые, найдамтайгаар үргэлжэлүүлhээр.

> **Эдэ материалнуудые КПСС-эй обкомой лекторнүүдэй бүлэг болон редакциин пропаганда ба агитациин таhаг хэблэлдэ бэлдэбэ.**

hААЛИШАДАЙ hАНААН НЭГЭН

…оноор ажал… «Байгал» …ажахын Ту… …рмэдэ hаали… …рилхэсэ ерэ… Апполоновна …абаhаар хэн… …хэеэ хал… …hэн. Эндэхи …үнинэй хү… …үй дүршэл… …дна жэл бү… …риhөө дунда …5000 кило… …г байhан ха …э ехээр үн… …публика до… …ыпан hаали… …ивтэ орожо, …үндые доо… …жаллаха гэ… …оллоновнада …харюусалга… …үндэшье бэ… …н үдэрhөө …лмэреэ хаа… …хэхээшье …дал тээлмэр… …оллективэйнь …ад Любовь …дых, Анас… …вна Ранди… …ильевна Ро… …бусад залуу …байhан ажа… …ытагдалыень …бууд дундаа …шье хэлэдэ …hаалишадай …дүршэлые …г Розалия …уданшьегүй …эгээл залуу …а Владими… …атай нүхэсэ…
…н техникум… …74 ондо ам… …тэсхөөд, дүр… …эдэ үүлтэртэ …бүридхэгшөөр …Галина Вла… …ь эндээ hаа… …юм. Тиигэ… …ай эгсэ ар… …ршада энэ …эрилнэ. hая… …захалhан

Розалия Дашадоржиевада орходоо дүй дүршэлөөр баян, тиигээдшье тэрээнhээнь таба-зураан наhа эгэшэ Галина Владимировна залуу нүхэртөө эндэхи hаалишадай онол арга тухай ёhотойл мэргэжэлтын «хэлээр» тайлбарилжа ойлгуулдаг hэн.

Зоотехник мэргэжэлтэй Галина Вторушинагай Розада хөөрэхэ юумэн дундаршагүй бии бэлэй. Энэ фермэдэ үнеэдынь симментал үүлтэрэй байхаhаа гадна ажахын мэргэжэлтэдэй, хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдэй заабаряар, тэдэнэй хиналта доро харууhалагдана ха юм. Эндэ заримдаа эрдэмэй туйлалтанууд, түрүү аргануд туршагдадаг гээшэ. Тиимэhээ юрын фермэдэ ажаллаhанhаа тон харюусалгатай байна бшуу.

Хүдөө ажахын техникумдэ hуража, зоотехник мэргэжэлтэй болоhон Галина Вторушинада эдэ бүгэдэ онол арга шудалхадань бэлэн байhан ааб даа. Харин Розалия Апполоновнада фермын hаалишадай хэдэг ажал танил бэшэ, хүшэр, ойлгогдошогүйгөөр гэхэ гү, али бусад хүдэлмэриhөө ондоохоноор hанагдадаг байгаа. Эндэ танилсаhан Галинаhаа ойлгоогүй юумэеэ асуужа, хүсэд харюу абадаг байhан Роза дүршэлтэй hаалишадые hажаалдан ажалладаг бэлэй.

Галина Вторушина сүлөөтэй сагтаа фермынгээ үүлтэртэ малай тоо бүридхэлэй дэбтэр абажа, Роза нүхэртөө үнеэдэй үүлтэр hайжаруулhанай ашаар hү шэмыень нэмээхэ түрүү арга тухай ойлгуулдаг hэн. Жэшээлбэл, Розада даалгагдаhан үнеэдэй нэгыень абажа, эхынь хэды литр hү үгэдэг байhыень дэбтэр сооhоо мэдэжэ абаад, эсэгынь эхын али зэргын hүтэй байhыень зэргэсүүлжэ, ут гарбалаа дахахадаа, хэды шэнээн hүтэй үнеэн болоhыень тайлбарилдаг бэлэй.

Иимэ хэшээл Роза нүхэртэнь нилээд hонирхолтой hэн.

Залуу hаалишан Розалия Апполоновнагай Галина нүхэртөө хөөрэжэ hонирхуулха юумэн захагүй бэлэй. Түрэhэн нютагтаа бага наhанhаа эхэ эсэгэтэйгээ мал харууhалhанаа урмашан дэлгэгшэ hэн. Илангаяа үнеэнэй, хониной, ямаанай hүөөр олон янзын амтатайшье, шанартайшье эдеэ яажа бэлдэдэг тухай хөөрэхэдэнь Галинада hонирхолтой бэлэй. Заримдаа Роза Галя хоёр айраг, тарагшье хэжэ туршадаг байгаа. Өөhэдөө бэлдэhэн эдеэгээ гансашье өөhэдөө амтархан эдидэг бэшэ, мүн фермэдэ асаржа, нүхэдөө хүндэлөөдшье туршадаг hэн. Тобшолон хэлэбэл, богонихон болзор соо эдэ хоёр хахасашагүй дүтын нүхэд мэтээр ханилаа юм. Эдэнэй иигэжэ нүхэсэхэдэнь, аха нүхэдынь hайшаажа, али болохоор дэмжэдэг байгаа.

Мүнөө эдэ hаалишад тус бүрэе 20 үнеэ даажа абанхан харууhална. Байгша ондо Галина Вторушина үнеэн бүринөө дунда зэргээр 3300 килограмм, харин Розалия Дашадоржиева 3100 килограмм hү hаахаар социалис уялга абанхай ажаллана.

—Фермымнай hүрэг үнеэд мүнөө силосээр, шанаржуулагдаhан тэжээлээр, талха тарянай зүйлөөр хооллуулагдана. Тиихэдэ эдеэ хоолой промышленностиин үлөөдэhэ асаржа, малдаа үгэнэбди. hаалишаднай зунай hарануудта үнеэн бүхэнhөө дунда зэргээр 1300 килограмм hү hаахаар зорилго харааланхай. hаядаа ногоон конвейерэй hайнаар ургажа захалхада үнеэдтээ сабшажа эдюулхэбди. Манай коллективэй гэшүүн бүхэн байгша онойнгоо дүнгөөр республикын түрүү hаалишад — гурбан мянгатанай клубай гэшүүнээр абтахын түлөө мүрысэн ажаллана. Эдэнэй дунда Роза Галина хоёр заабол бии байха. Залуу эдэ hаалишаднай дүршэлтэйшүүлhээ дутуугүй ажаллана ха юм. hүүлэй дүнгөөр Розалия Апполоновна фермэ дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ онсо шалгараа. Мүн Галя нүхэрынь баhал шангай hуури эзэлэнхэй, —гэжэ фермын зоотехник Любовь Гомбоевна Субанова дэлгэрэнгыгээр хөөрөө hэн.

Иимэл даа, ажалай тэмсэлдэ хам оролсожо, Россин гүрэнтэй Буряад ороной hайн дураараа нэгэдэн ороhоор 325 жэлэй ойе эрхим илалтаар угтахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байhан хани басагад Галина Роза хоёрой хахасашагүй бата нүхэсэл, оролдолго, эрмэлзэлынь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Вторушина, Розалия Дашадоржиева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СУУСАГААЛЖАН

Хабар-зунай сагта гол горхоной, нуур, сөөрэмэй эрьеэр гү, али шииг нойтор элбэг нугэ талаанаар ябаа һаа, суусагаалжан шубуудые хаража, тэдэнэй хараһан байхат. Уһа голһоо холо-додотүй эдэ шубууд элдэб түхэлэй байдаг юм. Гэбэшье олонхинь уһа, нарихан хулһанууд, нимэл хушуунуудтай. Гүйхэн уһанда ороод, уһанай оёорһоо гү, али лай дороһоо элдэб жэжэ шумуулнуудые ута хушуунуудаа бэдэрэн олоходоо тэдэ бэрхэнүүд. Элдэб түхэлэй суусагаалжануудай хушуунууд ондоонууд: заримандай сэхэ, нарихануудай, нугархай, заримандай дүүлэнь өөдөө гү, али доошоо бага зэргэ матайн годиилгоһон мэтэ дүрсэтэй. Жэшээлхэдэ, хадуурай дүрсэтэй хушуутай суусагаалжанууд Түбэй Азиин хадануудтаа олон юм. Хүрэн түхэлтэй дэлбэгэр хушуунуудтай шубууд үсөөн бэшэ.

Гадаада түхэлөөрөө суусагаалжанууд хагда ногооной гү, али газарай хүрьһэндэ дүйшэг үнгэтэйнүүд.

Манай республикада 48 ондоо ондоо түхэлэй суусагаалжан амидардаг. Гол түлэб уһанай хорхой шумуулаар хоолодог, газар дээрэ бариһан уурхай бүридөө 4-4 үндэгэ дарадаг. Олон янзын суусагаалжанууд соохоо хабтагаалжанние, һараалжанние, кроншнеп, жэжэхэн зуек гэгшэдые түрүүлэн нэрлэмээр. Булжамуурай зэргэ бишыхан бэетэй суусагаалжан ехэ голһоо һалаатан гараһан урасхал уһанай дэргэдэ амидардаг. Нарииханаар пишагаа, өөдэ уруугаа топгоогоон һүүлээ хүдэлгэхэ, нэгэ эрьеһээ нүгөө эрье хүрэтэр уһа арайл шударангүйгөөр ниидэхэ аягынь мэдээжэ.

Гэхэтэй хамта, суусагаалжанай үшөө нэгэ булэг — хабтагаалжанууд гулабхаадай зэргын бэетэй, толгой дээрэ уһа гэгшын залаатай, бэеынь дээдэ таһа, хүзүүнь газарай хүрьһэнэй хараб тар үнгэтэй, дороо түзээ тэгшэ саһабтар юм. Шэлхэ хажуур боломоор, гунигүүр гүйдэмээр «чьи-вы», «чьи-вы» гэһэн таһалдашагүй дуутаа заримдаа эхилдэг.

Хомороой шухаг, үндэһэ түсэлдэгдэн хоорхо түйлдаа хүрэжэ байһан суусагаалжануудай дундаһаа һараалжанние оносломоор. «СССР-эй Улаан дэбтэртэ» оруулагданхай. Манай республикада эдэ түхэлэй шубууд тон үсөөнөөр амидардаг. Биологическа онсо шэнжэнүүдынь, амидаралынь мүнөө болотор гүйсэд шэнжэлэгдээгүй. Анхан уурхайгаа түхеэрдэг байһан газарнуудаа сагай уларилай эрхэ байдалаар һэлгэжэ баатай болодог. Юуб гэхэдэ, ган гасуу үедэ шиигтэй, ган газарай хаташаһадань, хорхой шумуулнуудые үсөөдэхэ, эдихэ хоолтые дуталдана ха юм. Тиимэһээ һараалжанууд иимэ үедэ оройдоошье үндэгэ дарадаггүй. Дарахадаашье, эдэмнай бусад суусагаалжануудһаа ондоо, оройдоол хоёр-хоёр үндэгэ дарадаг зантай.

Кроншнеп гэһэн нэрэтэй суусагаалжан энэ түрэлэй шубууд соохоо эгээл бишыханиинь юм. СССР-эй Улаан дэбтэртэ оруулагданхай. Буряадта тон үсөөн дайралдадаг, гол түлэб намартаа дулаан оронһоо ниидэжэ үедэнь адаглагдамаар байдаг.

Гэхэ зуура, хадын горхонуудай, булагуудай хажууда ганса-гансаараа байрлаадаг суусагаалжан «бусадһаа таһарһан» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Хадын шэлэнүүдтэхи һүүдэрлиг, булаг, горхоной харьялан урдадаг газаргаудтахи эдэ шубууд үшөө дуугайнууд юм. Юуб гэхэдэ, дуугархань өтэ оройдоо дуулдадаггүй, хаа-яахан лэ дуулдаха.

Элдэб хорото хорхой шумуулаар хоолложо, тэдэние хороодог эдэ жэггүр далитанай аша туһань эли. Тиимэһээ мүнөө үедэ түрэлэй суусагаалжануудые хамгаалхын тухай эрилтэ мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй зүгһөө табигдадагынь гайхалтагүй.

С. ЩЕПИН,
Буряадай агналга-олзоборилгын ажахын управлениин охотовед.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: суусагаалжан.

С. БАЛДУЕВАИ фото.

Нютаг нютагай һонин

ЗАНШАЛТА УУЛЗАЛГА

Шаралдайн соёлой байшанда һургуулиие гүүргэжэ гараһан һурагшадтай уулзалга заншалта болонхой. Эндэ һаяхан болоһон ээлжээтэ уулзалгада «Забайкалец» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд болон хүдэлмэришэд олоороо суглараа. Энэ үдэшые соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд М. Иванова В. Кузнецов хоёр нээжэ, совхозой директортэ үгэ үгэбэ.

Совхозойнгоо ажал хэрэгүүдэй ябаса тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ зуураа, түрэл ажахыдаа залуушуулай үзүүлдэг ехэ туһаламжа, ажалай түрүү залуушуулда анхаралаа хандуулһан байна. Тингээд мүнөө жэл һургуули дүүргэгшэдтэ хандажа, совхоздомнай бухгалтер, агроном, почтальон, багша болон механизаторай мэргэжэлтэй хүнүүд дуталдана, нютагтаа үлэжэ хүдэлөө һаатнай совхозой дирекци арга шадалаараа туһалха һэн гэжэ онсолбо.

Удаань үгэ хэлэгшэд соо һоо районой «Госкомсельхозтехникын» нэгэдэлэй слесарь-хабсаргагша Петр Иванович Торгунаевай хөөрөөн залуушуулда һонирхолтой байгаа. Тэрэ 14 наһатайдаа МТС-дэ ажалда ороод лэ, мүнөө болотор, 40 гаран жэлэй туршада хуушан газартаа хүдэлһөөр. Нүхэр П. И. Торгунаев түрүү хүдэлмэришэн юм. Халаанайнгаа даабарие үдэр бүри 150—200 процент дүүргэдэг.

Һургуули дүүргэгшэдэй зүгһөө харюугай үгэ абаһан А. Евдокимов, О. Максимова гэгшэд һонирхолтой хөөрэлдөө хэһэнэйнь, түрэл ажахыдаа үлэжэ хүдэлхыень урилһанай түлөө аха нүхэдтөө баяр баясхалангые хүргөө.

— Болбосоролой аттестадта гүрэнэй шалгалтануудаа үгэжэ дүүргээд, 12 хүмнай түрэл совхоздоо үлэхэнь, — гэжэ С. Антонов мэдүүлээ һэн.

Ю. ЭРДЫНЕЕВА.
Мухар-Шэбэрэй район.

КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

«Дэлхэй дээрэ—эб найрамдал!» гэһэн асуудалаар Гремячинскын соёлой байшанда конференци һаяхан болобо. Тус конференциие үнгэргэлгэдэ Гремячинскын дунда һургуулиин һурагшад эдэбхи ехэтэйгээр хабаадаа гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэлтэй. Тэдэнэр эб найрамдалай түлөө гэһэн дэбтэр соо нютагайнгаа хүн зоной гар табюулжа, «Бидэнэр эб найрамдалые хамгаалха захяатайбди» гэһэн альбом бэлдээд, конференциин шэмэглэлые түхеэрһэн байна.

Уласхоорондын асуудалаар нютагай дунда һургуулиин багша К. И. Хромых оролто лекци уншажа, хөөрэлдөөнэй эхи табяа. Хөөрэлдөөнэй утаһа залгуулан, ажалай болон дайнай ветеранууд Е. С. Алферов Н. Ф. Каргопольцев хоёр 1941—1945 онуудтахи үйлэ хэрэгүүд тухай дурсахадаа, тылдэ ажаллаһан хүнүүдэй баатаршалга дээрэ тогтоһон байна.

— Ури хүүгэдэйнгээ түлөө амгалан һайхан байдалаа сахин хамгаалаял,— гэжэ бүхы эхэнүүдэй зүгһөө табан хүүгэдэй эхэ А. З. ... хэлэхэдээ, суглара... лаа. Удаань Грем... да һургуулиин ди... Суворов, Кичинс... руулагдамал мод... директор С. Г. ... гаһа олзоборил... гай хүдэлмэришэ... лобова гэгшэд ... дэйнгээ ажал х... сугларагшадта х...

Конференциин ... согсолхо зуураа ... хүүгэдэй хэһэн ... найрамдалые с... гын Советскэ ко... гээхэбди гэжэ м... гэдэй концертээр ... дүүрэһэн байна.

Б...
Прибайкалиин ...

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

«Хурамхаанай галнууд» гэһэн газетын редакцида районой мал адуулагшад, тугалшад, мэргэжэлтэд болон хүдөөгэй ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, зунай бэлшээриин үедэ мяха үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ тухай удха түгэлдэрөөр хөөрэлдэбэ.

Хурамхаанай РАПО-гой соведэй түрүүлэгшын орлогшо В. А. Дандаров ниитын малай үбэлжэлгын зарим дүнгүүдые согсолоод, зунай бэлшээриин үедэ бэелүүлхэ зорилгонуудаа тодорхойлбо.

Районой түрүү фермэ — һахалиин совхозой Шамаанкын һү һаалиин баян дүршэлтэй тугалшан А. П. Соломинская, Хурамхаанай совхозой Ехэ-Нугын һү һаалиин фермын мал адуулагша, Буряадай АССР-эй габьяата малшан Ш. А. Потапов гэгшэд байгша оной бэлшээриин хаһые ямараар үнгэргэхэдэ ашаг үрэтэй байхаб гэһэн асуудалаар өөһэдынгөө һанамжа, бодолнуудаа хэлэжэ, дүй дүршэл тухайгаа хөөрөө.

Байгша ондо зунай бэлшээриин үедэ мяха үйлэдбэрилгые дээшэлү... Захааминай ра... ажалай хүдэл... гаргаһан үүсхэл... хид дэмжэжэ, ... эдэбхи үүсхэлые ... роо гаргаһан ба... зунай сагые зүб... жэ шадабал, һү... үйлэдбэрилхэ а... нууд олдохо ба... дакцида суглара... лээ.

Адууһа малай ... дээшэлүүлхэ, атар ... гохо хэрэгтэ зунай ... хаһые зүбөөр, ... гөөр хэрэглэе гэһэ... гые тэдэнэр батала...

С. БУ...

ГУРБАДАХИ ҺУУРИДА

«Легкая атлетика» гэжэ журналай шанда хүртэхын түлөө хүдөөгэй һургуулиин спортсменүүдэй дунда хүнгэн атлетикээр Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Братск хотодо үнгэртэгдэбэ. Тус мүрысөөндэ Тарбагатайн дунда һургуулиин команда 3-дахи һуури эзэлжэ, түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Энэ командын бэрхэ урилдагшад Ф. Иванов, Г. Шеломенцев гэгшэд тус тустаа 3000 метрэй зайда нэгэдэхи, хоёрдохи, мүн 1500 метрэй урилдаанда хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлжэ, командадаа олон очко асараа. 4×400 гэһэн эстафетэ дамжуулгын урилдаанда командаараа гурбадахи һуурида гараһан байна.

А. ЛАЗАРЕВ.

Спорт

АМЖАЛТА ТРЕНЕРҺЭЭ ЭХИ...

Залуушуулай дунда дүрэ булялдалгын барилдаагаар «Динамо» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөн боложо, спортын зургаан бүлгэмэй ба клубай 60 гаран барилдаашад хабаадаһан байгаа.

...Амжалта, илалтын тренерһээ дулдыдадаг байһыень энэ мүрысөөн элирхэйлэн харуулба. Тодорхойлбол, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, спортын мастер Н. С. Иваниновай ахалагша тренерээр хүдэлдэг «Динамо» бүлгэмдэ эдир барилдаашадые һургаан хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал ороолдолгын хандуулагдадаг байһыень эндэ түйлаһан үрэ дүнгүүд батална гэхэдэ алдуу болохогүй. Жэлэй эхинһээ хойшо тус бүлгэмдэ хоёр хүн СССР-эй спортын мастеран, нэгэ хүн уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргээ. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, Д. Халтанов, В. Шестаков, Н. Иванов гэгшэд болоно. Республиканска соведэй инструктор Николай Иванов СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, залуушуулай дунда Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө Голландиин Слагхарен хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадахадаа, илалта түйлажа, чемпион болоо гэжэ бидэ уншагшадтаа мэдээсээ һэмди. Энэ түбиин 17 ороной командануд хабаадаһан байгаа.

Энэ ехэ мүрысөөндэ Николай дүрбэн хүнтэй уулзахадаа, бултыень диилэһэн байна. Эгээл түрүүлэн Румыниин барилдаашание 12:0 тоотойгоор шүүгээ. Удаань тэрэ (шэгнүүрынь 105 килограмм) Турциин гаһар томо бэетэй—140 килограмм шэгнүүртэй спортсментэй барилдахадаа, 11:0 тоотойгоор илаба. Тиигээд хибэсэй эзэнтэй тулалдахадаа, ташаалдин хаяжа, урагшаа дабшаһан байха юм. Түгэсхэлэй нааданда 120 килограмм шэгнүүртэй болгар спортсмен Атанас Атанасовтай уулзаба. Эндэ 9:2 шүүжэ ябатараа, нүгөөдэез гэнэдхээжэ, дүрэдөө абаад, нюргалдуулан унагаажархёо бшуу!

Мүнөө баатар хүсэтэй хүбүүмнай залуушуулай дунда июль һарада Канадада үнгэргэгдэхэ дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө түрүүшын мүрысөөндэ хабаадахын тула һуралсал һорилго хэхэеэ һаяар Минск шадархи «Стайки» гэжэ олимпийскэ баазада ошохо юм...

«Динамо» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөндэ шэгнүүр бүхэндэ һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын дунда һургуулиин 10-дахи класс дүүргэжэ байһан Валерий Дашинимаев эдэбхитэй эршэмтэйгээр барилдажа, эгээл хүнгэн шэгнүүртэ илалта түйлаа. Тэрэ В. Балтуков («Трудовые резервы»), Ц. Батуев («Буревестник») гэгшэдые диилэһэн байна. Урдаа табиһан зорилгоёо заабол дүүргэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлые, ажалша бүхэриг байлгые Валерий эжыһээ — Суулгын совхозой түрүү хонишон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат С. Б. Дашинимаеваһаа ут залгамжалан абаһан байгаа ёһотой.

Улаан-Үдын 3-дахи техническэ училищиин һурагша, спортын мастер Доржи Халтанов («Динамо») һүүлэй жэлнүүдтэ ... шадабаря, арга ... эоид дээшэлүүлжэ, ... жалта түйлаа. Эн... тэрэ залуушуулай ... ороной түрүү һу...хын түлөө мүрысөө... зо медаляар шагна... Урдандаа ана-мана... дадаг байһан В. П... тэй («Трудовые р... түгэсхэлэй наадан... хадаа, 15:6 тоото... бэ.

Бусад шэгнүүрэ... Айсуев («Урожай»... даев, А. Бардахан... лаа «Динамоһаа»), ... меев, Ю. Гармаев ... «Урожайһаа»), Б. ... («Труд»), В. Ша... Н. Иванов (хоюул... намоһаа») гэгшэд ... һан байна.

Д. Халтанов— ... һайхан арга дүр... Айсуев илалта түйл... хүсэл эрмэлзэл... найнгаа түлөө тус... гуудта хүртэбэ. ... болон шангай һуу... эзэлэгшэдтэ «Ди... гэмэй дипломууд ... лэгүүд барюулагда...

Б-М. ЖИГ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... түйлаһан Аркадий ... В. ПЛУТТЫН ...

ФУТБОЛ

Клубай командануудай дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. 12 суглуулагдамал команда энээндэ хабаадана.

Түрүүшын нааданда Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй футболистнууд Гусиноозерскын «Шахтертой» уулзахадаа, 2:0 тоотойгоор шүүбэ. Эндэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой футболистнууд П. Сычев, Н. Балакиров гэгшэд бүмбэгэ сохижо оруулһан байна.

МҮРЫСӨӨН ЭХИЛ...

Авиационно заводой түлөөлэгшэд транспортын «Локомотивай» спортсменүүдтэй уулзахадаа, 2:1 тоотойгоор шүүтээ. Зүүн Сибириин технологическа институдай «Буревестник» Сэлэнгын ЦКК-гай командатай наадахадаа, 2:2 тоотойгоор тэнсэһэн байха юм.

Мяханай комбинадай «Пищевик» — Захааминай «Металлургтай», Онохойн «Восход», Шэнэ-Бэрээнэй «Автомобилисттэй» уу...

Хоёрдохи турта ... спортклубай тү... «Металлургые» 3:... гоор илаба. Тиигэ... гэй футболистнуу... той болоод, мүрыс... рүүлжэ ябана.

Хүдөөгэй коман... мэргэжэл шадаба... шэлһые энэ жэлэ... шын наадануд ... байха юм.

Мана...

ТАСС · АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРИИН УУЛЗАЛГАНУУД

БЕЙРУТ. Дүтын Зүүн зүгэй хэдэн оронуудаар ябажа байһан ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр Ливанай президент А. Жмайельтэй, премьер-министр Р. Караметай, Урда Ливанай хэрэгүүдэй, шэнэдхэн хубилталгын талаар министр Н. Берритэй уулзажа хөөрэлдэбэ. Израилиин сэрэгүүдые гаргаха, Ливанай бүхы газар дайда дээрэ бэеэ дааһан байдал олгохо талаар шэглүүлэгдэһэн Ливанай правительствын хүсэлэл оролдолгонуудта, Израилиин эзэмдэһэн ороной хубидахи байдалда тэдэнэр онсо анхаралаа хандуулһан байгаа.

Дүтын Зүүн зүг тушаа уласхоорондын конференци зарлаха гээшэ араб-израилиин хёморoo зүришэлдөөе гуримшуулан шиидхэхын тула тон шухала удха шанартай байна гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусахадаа хэлэбэ. Иимэ хуралдаае үнгэргэхэ гэһэн һанал бодолые Ливан һайшаалтайтаар уттаба гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

СССР-эй ҮДЭР

ВАРШАВА. Познань хотодохи уласхоорондын ярмаг дээрэ июниин 11-дэ СССР-эй үдэр үнгэргэгдэбэ. Олон тоото хүн зон совет экспозицида ороходоо, «Лада» болон «Нива» гэжэ хүнгэн автомобильнуудые, хүдөө ажахын техникэ, программна жолоодолготой мүнөөнэй станогуудые, арадай хэрэглэмжын элдэб янзын эд бараа һонирхон хараба. Ороной 200 предприятиин үйлэдбэрилэн гаргаһан 3500 түхэлэй эд бараан, эдлэл хэрэгсэл энэ выставкэ дээрэ табигданхай.

КПСС-эй XXVI съездын хараалһан социально-экономическа асари ехэ зорилгонуудые шиидхэлтэдэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ, ажалшадай һуудал байдалые һайжаруулгада совет арадай түйлаһан амжалтануудые экспозици элирхэйлэн харуулна. СССР-эй ба ПНР-эй хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа, эрдэм-техникын харилсаанай улам бүри үргэдэжэ байһан тухай, Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй оршондо аха дүү хоёр ороной харилсаа холбооной амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан тухай экспонадууд хөөрэнэ.

МИНИСТРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

ВЕНЭ. Хүсэ хэрэглэлгэһээ, хүсөөр заналгаһаа арсаха тухай асуудалаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ шухала гэжэ Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. Ланц мэдүүлбэ. Европодо этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр Стокгольмдо үнгэргэгдэжэ байһан конференцидэ сугларһан 35 гүрэнэй хабаадалгатайгаар иимэ хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ ёһотой гэжэ тэрэ Венэдэ журналистнуудай урдa үгэ хэлэхэдээ дурадхаа. Нэгэ нэгэндээ зүрюу харшаар сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан тайбан байдал хангаха тухай договор батална гэһэн Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай дурадхалые Э. Ланц һануулба.

Нейтральна ба ямаршье бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй аюулгүй байдалай аша туһа хөөрэлдөөнүүдэй хараада абтаха ёһотой гэжэ министр хэлэһэн байна.

ЯДЕРНА ЗЭБСЭГГҮЙ ЯПОНОЙ ТҮЛӨӨ

ТОКИО. «Ядерна зэбсэггүй портнуудһаа ядерна буу зэбсэггүй Япон хүрэтэр» — гэһэн уряа лозунгтой конференци Японой Кобо хотодо нээгдэбэ. Хэрбээ ядерна буу зэбсэггүй байһан тухай үнэмшэлгээ харуулаагүй һаань, гадаадын оронуудай али бүхы кораблиие Кободо орохыень нютагай засагаархидай 1975 ондо абаһан тусхай декредээр хориһон энэ портово городой дүй дүршэлые бүхы орон доторoo дэлгэрүүлэн тарааха гэһэн тодорхой харгы замуудые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байна. Тэрэ гэһэнһээ хойшо американ далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй нэгэшье корабль Кободо ороогүй юм. Миллионһоо дээшэ хүн зонтой энэ городые «ядерна буу зэбсэггүй зоно» болгохые соносхоһон тогтоолые муниципальна суглаан нёдондо жэл баталан абаа һэн.

Японой бүхы заха булангуудтахи эб найрамдалай түлөө хүдэлөөнэй эдэбхитэд конференцидэ хабаадана. Мүнөө орон дотор 900 гаран хото город болон һууурин тосхон өөһэдыгөө «ядерна буу зэбсэггүй зоно» гэжэ соносхоһон байна.

ГАЙХАМШАГТА ҮЙЛЭ ХЭРЭГ

ПРАГА. 50 жэлэй урда тээ, 1934 оной июниин 9-дэ Советскэ Союзтай Чехословакиин тогтооһон дипломатическа харилсаан шэнэ түүхэдэ гайхамшагта үйлэ хэрэг болоно гэжэ «Руде право» газетэ бэшэнэ. Энэ ябуулга хадаа Чехословакиин Коммунис партиин түрүү үзэлтэй арад зоной Совет гүрэниие мэдэрхын түлөө, тэрэнэй арад түмэнэй хани ёһоной, али бүхы харилсаа тогтоохын түлөө олон жэлэй, залан сэхэ тэмсэлэй үрэ дүн болоно.

СССР-тэй дипломатическа харилсаагаа һайжаруулгые Чехословакиин олонхи арадтай хамта ороной Коммунис парти үнэн зүрхэнһөө амаршалһан байгаа. Гэхэтэй хамта Чехословакиин буржуазиин бэелүүлдэг политика хубилха юм гэжэ этигэн найдажа лашье болохогүй гэжэ тэрэ ажалшадые уридшалан һэргылээ һэн. Мюнхендэ үүдхэгдэһэн үгэсөөнэй үдэрнүүдтэ арадта харша, Советскэ Союзда эсэргүү хараа бодолынь национальна аша туһада урбалгаар дүүрэһэн байгаа.

Совет-чехословакиин дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһонһоо хойшо үнгэрһэн 50 жэл мүнөөнэй үетэнэй ухаан бодолые бүридүүлжэ байһан гол шухала үйлэ хэрэгүүдээр баян байгаа. Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэнь, дайнай һүүлэй бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабахадань, Советскэ Союз Чехословакида сэрэгэй, материальна ба морально-политическэ ехэ туһаламжа үзүүлһэн байха юм.

ШИИДХЭХЫ ТЭМСЭЛЭЙ ТАБАН ЖЭЛ

МАНАГУА. Сомосын шуһата муухай ябуулгануудта эсэргүү шиидхэхы тэмсэлэй эхилһээр табан жэлэй ойе Никарагуагай арад США-гай эзэрхэг түримхэй үйлэ хэрэгүүдтэ оршон байдалда габшагай ажалаараа, революционно һэримжэтэй байлтаараа угтаба. Национальна сүлөөрэлгын сандинис фронтын (СФНО) уряагаар 1979 оной июнь һарада Манагуагай хэдэн мянган хүдэлмэришэд, гар үйлэдбэришэд, гүрэнэй алба хаагшад бүгэдэ ниитын буһалгаа соносхожо, американ империализмын һүүлшын табималые түрэл дайдаһаа үлдэн намнахын тула гартаа буу барижа, СФНО-гой партизан отрядуудай талада тэмсэхыень соносхоһон байгаа.

США-гай хархис бүлэгөөрхид Никарагуада империалис ёһо гурим тэхэрюулхые оролдоно гэжэ СФНО-гой нютагай комитедэй эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Сандинис арадай революциие һүнөөн дараха һэдэлгэтэйгээр Рейганэй захиргаан табан жэлэй урда тээ Манагуагай үйлсэ гудамжануудаар хүнүүдые буудажа алаһан сомосынхидые Рейганэй захиргаан зэбсэгжүүлнэ, мүнгэ һомолно.

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлтэй тэмсэлдэ бүхы никарагуан арад бодобо гэжэ документ дотор заагдана.

ЗЭБСЭГТЭ ЯБУУЛГАНУУД

ХАНОЙ. Вьетнамай Социалис Республикатай хилэ дээрэ зэбсэгтэ ябуулгануудаа Хитадай тала үргэлжэлүүлһээр гэжэ Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ. Июниин 11-нэй үглөөгүүр хуули бусаар булимтаран эзэмдэһэн гүбээнүүд дээрэһээ хилэһээ 20 километрэй газарта оршодог Хатуен провинциин Хазянг хотые буудаба. Тиихэдэ провинциин бусад һууурин тосхонуудые миномёдоор буудаһан байгаа. Ехэ материальна гарза хохидол ушаруулагдаа.

Июнь һарын эхинһээ хойшо Хитадай солдадууд Вьетнамай Хатуен, Хоангльеншон, Каобанг болон Лангшон провинциинуудта нэгэнтэ бэшэ добтолһон байна.

ТОБШОХОНООР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр ГДР-эй ба СССР-эй суглуулагдамал командануудай хоорондо нүхэд ёһоной мүрысөөн Германиин Демократическа Республикын Нойбранденбург хотодо болобо. СССР-эй эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй суглуулагдамал командануд илажа гараһан байгаа. Нютагаймнай басаган — республикын спорткомитедэй инструктор, уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова энэ илалтада хубитаяа оруулаа. Тэрэ долоон зүйлөөр мүрысэхэдөө, 6330 очко абажа, табадахи һуури эзэлбэ. Эндэ Надежда 6 метр 70 сантиметртэ утые харайжа, республикынгаа шэнэ рекорд тогтоогоо.

* * *

Хүнгэн атлетикээр студентнэрэй бүхэроссиин наадануд Чебоксары хотодо боложо, Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка Ольга Козлова 100 метртэ 11,5 секундa саг харуулжа, илалта түйлахаһаа гадна, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ.

* * *

СЭРЭГЭЙ-ПРИКЛАДНОЙ СПОРТ. Ленинградай түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ ДОСААФ-ай Буряадай обкомой түлөөлэгшэ Александр Шайдуров табадахи һуури эзэлбэ. Тиигэжэ тэрэ манай республикаһаа түрүүлэн энэ зүйлөөр СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэһэн байна.

* * *

БОКС. Залуушуулай дундаһаа РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Омск хотодо үнгэргэгдэхэеэ байһан мүрысөөндэ республикымнай арһан бээлэйн шадабаритад һорилго бэлэдхэл хэнэ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент И. Назаров, Буряадай хүдөө ажахын институдай студент А. Гыргенов болон бусад боксернууд манай командын бүридэлдэ ороно.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатай Экономическа зүблөөн» — ТАСС-ай материал. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй арбадахи сесси тухай информационно мэдээсэл. «Республикын ажалай үдэр» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй болон СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдэй, тэдээн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай Соведүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Б. С. Семеновой элидхэлһээ.

Гурбадахи хуудаһанда: «Газарай баялигуудые комплексоор ашаглалга» — Н. Добрецовой статья. Уласхоорондын мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Патриот» — материалнуудай суглуулбари. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Эдиршүүлэй уран бэлиг. 10.25—«Выходим в море» — баримтата фильм. 10.45—«Ан амитадай аймагта». 11.45 — «Жизнь Берлиоза»—6 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 12.30—Шэнэ һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.20—Г. Баклановай зохёолнуудай хуудаһануудаар. 17.10—Концерт. 17.35 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.20 — Шатараар дэлхэйн чемпион Анатолий Карповтай уулзалга. 19.00—Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет.

Улаан-Үдэ. 19.30— Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар).

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал» —нютагуудай һонин. 20.10—«Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.30— «Хүн ба хуули». 21.05— «Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 22.00 —Время. 22.45 — Уран зохёолой уншалганууд. 23.20— Москва шадарай уран һайханай коллективүүдэй концерт 24.00— Футболоор чемпионат. «Спартак»— «Динамо» (Минск).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Эрдэм ухаан ба ургаса». 9.45— «Сеанс одновременной игры» — уран һайханай фильм. 10.50— М. Лукониной шүлэгүүд. 11.25 —Ленинскэ шангай лауреат, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй АМН-эй академик Е. М. Мешалкинтай һурагшад уулзаха. 12.05— Испан хэлэн. 12.35— «В клешнях черного рака» —уран һайханай фильм. 14.05 —«Эжы, аба, бидэ гурбан — спортивна бүлэбди». 15.05 — «Салют Севастополю»— баримтата фильм. 15.25— Концерт. 16.10— «Киевскэ Русь». 16.40 —Шэнэ һонин. 19.3... дэлгэрүүлгын фильм...

Улаан-Үдэ. 19.45 ... холнууд.

Москва. 20.00—«М...

Улаан-Үдэ. 20.30 ... рятануудта «Одохо...

Москва. 21.00— ... нойрсогты, багашуу... «Харилсаа холбоон... Концерт. 22.00—«В... —«Комический ... любовные затеи сэ... Фальстафа» — уран... фильм. 23.55— Гур... концертын залһаа ... струментальна «Ял... самблиин концерт.

Редакторай ...
П. Н. НИМ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03515. Заказ № 136. Индекс 04649.